

HIBULU Koyoto epi'ehina fayahi

Hu'mau pana'amofihi baga'a le'mo babahi higo ka lamana'a lu limi'ehina

¹ Hu'mau ai koyapa'i mono ka loli'ali bo en-abaga le'mo babahi hu epalago enali enigiko enagakomagihika'a fato fato'mofihi kapo'a fato fato'mofihi lu epite biba biba hi'ahana. ² To kana'a su halube'mu nohinogo ya'ma kana yatai pana'amofihi baga'a le'mo babahi higo ai ka legeya'a lu huto huto lu limi'ehina. Pana'a ai asaga melugu nasanamofihi afo'afu lolo huto minalibe luto lu eto'ehina bomofihi ai yanuguko mololago yamofihi silaga nasana huto hu'ehina. ³ Hu'mamofihi fana meha'amofihi sekele mamu'a hiti fuluna'a aitoga fi besa lo'ehinamo ni'ibe. To Hu'mau minoto lito hu'ehinamofihi legege hu'ehinamofihi aitoga ni'ina yanamofihi amuya'alo molo kehelito lulata nohina kaga'a yauba melugu kokulumagu ana'ina silaga'i le'mo hetofa hulata nohibe. Ai'a ya'ma foipanati nokala hu letolata nohina foya'a li su hoto ifoga gihiti bo amuya'a hiti enebe ligi'ehina bo Hu'ma ai nohinalo lamaga'aga buto mino moloto mino'ehina yabe.

Pana'auga agelo enebe ligi'ehinamofihi ka'a

⁴ Ai buto minoto agelo enebe ligi su ho'ehina yamofihi legegeto ya'ma Hu'mau emi'ehina gi'auga agelomagihika enigi'ani be ligitito tigo

mino'ehina gi'a li'ehina. ⁵ Ya hu'ehina'mu
 Hu'mau ka mone pana'a lu'ehina ya'ma agelo
 mone'mofihi ma luto kaga lu emi'ehinamo
 meni'igo pana'a aisigo kumu ma luto lu
 emi'ehinaya fayahi keye'ahana:

Kai ya'ma pana'ni nohatagihe.

Nani'ni ya'ma yata'isi

kele'mo huto hu'ohube:

To agelo mone'mofihi ma luto meemi'ehina:

Nani ya'ma afo'afita lolo huto

nohunagihe.

To ai ya'ma pana'ni lolo huto minalibe.

⁶ Mone ya'ma minoto kohe toto pana'a
 ho lifinogo melugu limilube'mu nohigo
 pana'amofihi kaga'a ma luto lu'ehina:

Hu'mamofihi agelo bona'a enali asaga'i

lipi emite foke ka li emilabe.

⁷ To Hu'mau agelo bona'magi kumu ma luto
 lu'ehinamo ni'ibe:

Hu'mau ligo

ai agelo bona'magihi babeyafalo

li gelehe higo

yasi enemehi lolo hite nehabe.

To agelo'a

ya'ma koko pana'amagihi enemehi

li gelehe higo

logo guluya mepofihi enemehi lite

lolo hite nehabe.

⁸ To ya hu'ehinaya pana'amu ya'ma ma luto
 lu'ehinamo fayahi keye'ahanamo ni'ibe:

Oho, Hu'mao. Kai kefa hisa amuya'a hiti

ya'ma minomo buto minalina'mu yabe.

To enali amuya'amofihi fatusa'a

lito minoto
 enali foya hapa'alo le'mo fotogo huto
 kaba hulata nohane.
⁹ ai ya'ma lamana kamofihi
 kibita hulata nohibe.
 To ana'ina foipanamofi kumu
 fatehi lolo hu etolata nohane.
 Ya hu'ehina'mu
 Hu'mau, afokafu, kele'mo ho ti'ehinagi
 to gelo bise'namofihi
 kimi'ehinauba kalalukafihi
 enebe ligi'ehigo
 hofa tose'naka sipi huto hu'ehinagihe.

¹⁰ Mone'ya Hu'mau ma luto lu'ehina ni'ibe:

Sipi Bo, kai koyapa'i lili'na kana'agu
 asaga'i yata'a me'i hiti
 anagu neminana hiti lolo hu'ahata.
 To kokuluma hiti anagu neminana hiti
 kayahakatu lolo hu etolata nohane.

¹¹ Me'mo hiti kokuluma hiti
 asaga ana'ina'mu fa'mene minete
 alipo fenene hilana'mu yabe.

Aku kaika mino amuya moloto
 minalube'mu hane.
 Enali ya'ma i kololo bilata gukete
 ya suhi lolo hite minete
 tafa lalune'mu habe.

¹² I kololo bilata gukete
 ya suhi lolo hite nehinogo
 kaika ya'ma gololo ti'ahanamofihi
 li kakito moloto
 kosaba'na li lolo hilube'mu hane.
 Kaika nohatanamofihi ana suko huto
 tafa melose minalube'mu hane.
 To kufu kanaka ya'ma mino lito buto

mele'isi su mehalina'mu yabe.

¹³ Hu'mau ai'a pana'amofihi lu emi'ehina ka'a ya'ma agelo mone'i ai ya'ma luto lu emilina'a meni'ibe:

Kai oto

lamaga'niga mino lito buto nohitogo

fatehaka enele'mo tulu hinogo

kigigusa'aluga minalana'mu yabe.

¹⁴ Ya luto agelomagihhi lu meepi'ehinamo ni'ibe. Agelo silaga'i enali meha'a hiti Hu'mamofihi kele kele'a nehanaya bona'i enubuto bilatanamagihhi enehemete enele'mo bati hilabe luto Hu'mau enoho nolifibe.

2

Lubuto bilata nasana inomo tito mino'ehina

¹ Ya hu'ehina'mu lali laga mehina kapo legeso huto bili lalune luto ka'a keheli'ohutamo ya'ma aku'i le'mo kosaba huto amuya moloto li pili koto kehelito minalune. ² Agelomagihhi enabagaguti kaga keya ka keye'ahana yanauba legeya'a lolo higo lusi kaga huto hu'ehina'mu bona'i moneuba ana agelomagihhi kaga'ani hauta holatana ya'ma to keheli he'mito hega hola-tanamofihi hapa'a huto nohigo ya'ma foipana'a hiti ni'inaya yamofihi mone keg'i'a foipana nona'a ali'ehinamo ni'ibe. ³ Ya hu'ehina'mu laliti hena huto lubuto bilatana tito mino'ehinamofihi he'minogoti buto fa'menena lolo hilina ni'ibe? To yata'a ai'a Sipi Bouba kana'amu kana'amu moloto lubuto bilatanamofihi kaga'a lu yege hoto molo'ehinamo yamofihi enegekesatu yigi hokolo hite keheli'ahana'a enali lu limi limi hago amuya molo'ehinamo ni'ibe. ⁴ Ya nohigo

ana kanagu Hu'mau ya'ma lubuto bilatanamofih
 kaga'a lusiga lu'ehinamoya ai'a fato fato suhi
 to amuya'amofih nasana to topa hose'namofih
 ana'ina kosaba'i to babeyafa'alo fato fato'i li
 huto huto molo'ehina yabe. To Hu'mau ai lu
 kehelito ya'ma Sikalafu'mofih nasana amuya'a
 ai'a lu'ehinalo moloto guna ito limi'ehina yabe.

Yesu lubuto bilatanamofih Sipi Bo'a nohibe

⁵ To me'i kosaba'na alihi huto hilina
 yanamofih ka'a lali noluta ya'ma Hu'mau agelo
 enali kaba hilabe luto enele'mo ho tito melu
 epolo'ehina yabe. ⁶ Ya huto meni'ibe. Mono
 bukugu bo moneuba yamofih ka'a Hu'mamofih
 lu emi'ehina ka'a ma luto lu'ehina:

Oho, Hu'mau bona'i ya'asimaka ya'ma
 henana'animu keheli epilata nohane?
 To bona'i ya fa'mene hana'amagihi
 henabe luto enele'mo bati huto
 kaba nohane?

⁷ Yamofih kana'a hupasi hinogo
 kai bona'i lebato agelomagitoga
 legege hu epolo'ahane.

Kai gihiti bomofih gi'aloti
 sekele mamu'a hiti
 liyafa huse'na'a hiti
 bona'magihi epi'ahatamo ni'ibe.

⁸ To kai bona'i
 enali silaga'namofih kaba hi epalana'mu
 enele'mo hofa to'ahane.

Ya'ma Hu'mau *bona'mu silaga'namofih kaba
 hi epalanamoya*, ya luto lu'ehina'mu bona'magi
 ana'ina enamaha'aluga mele'ahana silaga'na
 yabe luto lu hokolo huto lu'ehina. Aku yatai

kana'a ya'ma silaga nasana enamaha'aluga melete kaba hi'ahana'mu bu megolata nohune. ⁹ Ya huto Yesu bu go fe luto kehelilata nohune. Kana'a hupamone ya'ma agelomagihi enalitogati limito minoto Hu'mau lehe'mose'namu keke'i luse'na kehelito fili'ehina yabe. Asaga bona kumu yabe luto fili'ehina. Ya'ma fili'ehinanamofihhi gabu gise'namu Hu'mau le'mo hofa tago fana meha'a hiti gi'amo li saga huse'na hiti aitoga huto hu'ehina bu golata nohune. ¹⁰ To Hu'mamofihhi nasana'a silaga'i yanauba aitoga agoya hu etoto minalibe luto ana'ina silaga'i yanamofihhi afo'afu lolo huto minoto ai'a panala'i pana'i silaga'i sekele mamu'a hiti fana mehena molo epalalube luto keheli'ehina. Ya nohuto Yesu kohe tose bouba enubuto bilatanamofihhi Sipi Bo ai'a keke'i luse foya liloto buto li so kito minalane luto Yesuhi lu eto'ehinamofihhi bati hu'ehina yabe.

¹¹ To bona'i foipana'ani li he'mi epololata to komopa'ani le'mo bati hulata nohina bo ai hiti to enele'mo lamana hu'ehina bona'i hiti enali afo'anifu moneko'i nohibe. Ya hu'ehina'mu Yesu ya'ma yagapana'amu nogonamu tamu'nise luto lu epito keheli'ehigo buya menohibe. ¹² To Yesu ai Hu'mamofihhi lu emi'ehina ka'a ma luto ni'ibe: Oho Hu'mao.

Kai kumu nogonamu tamu'nimagihhi enogobisalo ka lu epoloto, to silaga li gehesa nehanalo kai kumu nama luto kofokehi lilube.

¹³ To ai lu'ehina ka mone'a ma luto hiti ni'ibe: *Hu'mamofihhi keheli ule'ale huto minalube.* To mone'a hiti ma luto ni'ibe: *Ya'ma nani'ni hiti to*

Hu'mau yagapana'i nimi'ehina'a hiti lali moneko koguna asaga'i nohune.

¹⁴ To Hu'mamofihi yagapana'a enali ya'ma enugufa'ani hiti golaha'ani hiti ya'asigo minago nehanaya Yesu ana suhi huto lali lugufa to hapati li lolo hu'ehina. To ai'a nofilito ya'ma bona'i fililatanamofihi afo'afu ya'ma kaba bo, Sataha amuya'a hiti bomofihi Yesu amuya'a ho he'mito le'mo sibina hu'ehina yabe.

¹⁵ Ya'ma bona'magi fililatanamofihi enelesa lulata nasanauba asaga yupahi naga igo mine lite bite mine'ahanamagihi Yesu gulu ho epalalube luto yamofihi lolo hu'ehinamo ni'ibe. ¹⁶ Yamofihi nasana ya'ma agelo enele'mo bati huto ya enali'ani'mu enehe'malatafihe? O'e, ya huto meni'ibe, lali anokehelune. *Ai'a Abalahahi panana'a lali lele'mo bati huto lehe'molata nohibe,* lite mono bukugu fayahi keye'ahanamo ni'ibe.

¹⁷ Ya hu'ehina'mu Yesu ai lali'i mamufa gi letolata boti sipi bo komopa'a molo letoto to Hu'mamofihi gobisalo foya amuya moloto lilitatanamofihi minalibe luto bona'i lali'i foipanati okala hu letalibe luto ya'ma ai henana hu'ehibe? Ai lali hiti gonamu tamu'a lolo huto'a fili'ehinamo ni'ibe.

¹⁸ To lali tegi huto lolo huloto'a keke'i luse'na kehelito fi taga hu etose'nagu buto folo'ehinamo ni'inaya yana'mu bona'i lalitoga fi taga hu epelelata nasana ya'ma huto hu limilenogo lehe'moto lubuto bilina'mu yabe.

3

Yesuhi gi'auga Mosehi be ligi'ehina

¹ Ya hu'ehina'mu mono bo nalalu'nigita, koku-lumagu naga'i lolo hilabe luto Hu'mau elesa molo lepi'ehina. Lenali keheli emilata nohutamofihimo mono ka leli'ali bo to mamufa gi emilata bo sipi'a Hu'mau ho lifi'ehina bo, Yesuhi bu go bati hite bu ge'ehilo. ² Hu'mau ana foya lilibe luto le'mo ho tito lu eto'ehinalo ai'a ya'ma Moseu Hu'mamofihiyagapana'amagitoga minoto Hu'mau lu'ehinalo minose suhi huto foya afo'afu lolo huto minoto lubuto bilatanamofihifo ya amuya moloto mino lito buto mino'ehinamo ni'ibe. ³ Nohi gilata nohina bomofihigi'aua nopofihigi'a be ligi'ehigo ana bomu'i bona'magi gi'a liyafa hilabe. Ana suhi huto Yesuhi gi'aua Mosehi be ligigo Yesuhi fana meha'a hofa to'ehina'mu yabe. ⁴ To nohi ya'ma li huto hulatomofihiyama bona'magita gilata nohuta ni'inaya akeheli'ohune. To ana'ina silaga'i li huto hulata'ayama Hu'mau ai'a lolo hu'ehina yabe. ⁵ Moseu ai Hu'mamofihinoha'a legi lolo hite nehana bonatoga minoto Hu'mau lu'ehinalo agoya hu emitofoya amuya moloto lito minoto Hu'mamofihika'a alihi lu huto hilinaga lu yege ho'ehinamo ni'ibe. ⁶ Ya huto mino'ehinaya Kilisitou ai yama pana'aua Hu'mamofihinoha'alo lolo hi tegi hite mine'ahana bona'magihikaba nohu epoloto Hu'mau lu'ehinalofoya amuya moloto lilata nohibe. Noha'aya lali ya'ma nohune. To yamofihifa'mene'mu meni'ibe. Ana'ina le'mo babahi hu leto'ehina yana'mu luto ka'a li pili koto agoya hu emitominoto komopatigu bati nohinogo keheli emitominolito nobinogokanati su nehenogomoyama Hu'mamofihinoha'a lolo huto nohune luto

lilune.

Hu'mamofihi minoba minoba hepato bu neheta-luta ka'a

⁷ Ya hu'ehina'mu Sikalafu'uba lu'ehina ka'a ya'ma mono bukugu ma lite keye'ahana:

Yatai ya'ma lenali Hu'mamofihi nogo'a keheli'ehilanamo,

⁸ ya'ma fa'mene ka meto Isilaeli bona'i enali ipakafa helete siko hite Hu'mamofihi mi'i melete nehana ya suhi hite komopatini fi hekini lenogo meminalo.

⁹ Tatatinigi enali analo

kufu kana'a 40 nobigo

ana'ina lolo huto moloto hu'ohunamofihi be gelata hi'ahanamo ni'inaya kegeiyo hi netete

nimi'i nama'i mele nete'ahanamo ni'ibe.

¹⁰ To nani yana'mu ka epekito

enali kumu ma luto

lu epolo'ohunamo ni'ibe.

Enali kana'amu kana'amu negi nagi enegekesa kehelilata hi'ahanamo nehabe.

Enali nani kapo bu go bebe sete bu galana'a mehi'ahanamo ni'ibe.

¹¹ Nani ka epekito ma luto lu laga huto lu'ohunamo ni'ibe.

Enali minoba minoba nohuna hepato bilune'mu menehana yagi

nani hiti meminalana'mu yabe.

¹² Nalalu'nimagita, lenalitogati mono komopati ni go'nupa ginogo minete mono ka keheli he'mite minoba minoba huse bo, Hu'mamofihi lenemegesa hi emi lalagi kaba hite minalo. ¹³ Ya

nehite kana'amu kana'amu to kanati fa'mene ni'inogo foipanamofihi fi taga hi etete mi'i ma'i mololatanamofihi lenalitogati bo mone'mofihi amukele li etenogo komopa'a li hekini lo lalibe lite ai ekesa linogo ai ekesa linogo hite le'mo hetofa hite minalabe. ¹⁴ Lali asaga'i hapi fito keheliya ise'na ya'ma to fifa ilata nohuta li gehe-salo nehetilutamofihi ya'ma Kilisitohi agoyana'a guna moloto li pili koto nominota bona'i lolo huto nohilune.

¹⁵ Kaga mone hiti mono bukugu ma luto ni'ibe:
 Lenali yatai
 Hu'mamofihi nogo'a keheli'ehilanamo
 yamofihi lenali koyapa'i
 Hu'mamofihi ipakafa helete
 kegeiyo hi'ahana.
 Ya suhi hite
 komopatini fi hekini lolenogo
 ya mehilo.

¹⁶ Yamofihi hiya bona'magi Hu'mamofihi nogo'a keheli he'mite hega helata hi'ahana? Moseu enele'mo ko hetago Iyipi metogati e'ahana bona'magi asaga'i enali'ani ya hi'ahanamo ni'ibe. ¹⁷ Kiyi'afi kumu Hu'mau kehelito ka epekigo kufu 40 bu'ehinamo ni'ibe? Yamofihi foipana lolo hilete fa'mene ka meto fili gehesa hi'ahana enali kumu ya'ma suhi lolo hu'ehinamo ni'ibe. ¹⁸ Ya hulago kiyi'afi kumu Hu'mau kehelito lu laga hu'ehina ka'a ma luto molo'ehinamo ni'ibe? Minoba minoba huse hepato bu menehetilana'mu yabe. Yamofihi ka'a keheli he'mite kegeiyo hilata hi'ahana enali kumu ya luto lu'ehina. ¹⁹ Ya luto lu'ehina'mu

ma luto keheli'ohune. Enali Hu'mamofihi ka'alo keheli he'mite aitoga agoya hu meemil'ahana enali kumu yabe luto minoba minoba huse hepatoga bu meneheti'ahanamo ni'ibe.

4

¹ To ya'ma minoba minoba hepato bu nehetilabe luto Hu'mau lu leto'ehinamo ni'ibe. Yamofihi kaga'a lu molo'ehinana su mehalube'mu hibe. Ya'mu lenalitogati kegi'a moneubafi moneuba ana kapogu buto tele bi haya kolo lalibe luto lelesati linagi kaba hu bati hilo luto nolune. ² To ka lamana'a enali'i lu epi'ehina'ago huto lali'i lu limi'ehibe. To enali ya'ma ka'a kehelilete komopa'anigu li memalago limito keheli ule'ale hite memino'ehina to enalitoga futu'ago mino'ehina yabe. ³ Lali ka lamana'a keheli amuya moloto keheli'ohuta'amagita minoba minoba hepatoga bu nehetilata nohuto Hu'ma hiti lali hiti analo fuli nominone. Ya hu'ehina'mu Hu'mamofihi ka'a keheli he'milata nehana'mu yabe luto ai ma luto lu'ehina:

Nani enali'i ka epekito lu laga huto

ma luto ka molo'ohuna.

Enali ya'ma minoba minoba huse hepatoga

bu nehetite

nani hiti meminalana'mu yabe.

Yamofihi metoga hapi fito ana'ina hiti silaga'i lolo huto lili'na'a su holoto mino lito buto minoto alihi sibigopa anamofihi ka'a lu'ehina.

⁴ Ya hu'ehina kana'a 7 yupapo bu nobe ligigo yalo'i mono bukugu kaga mone ma huto ni'ibe: *Hu'mau ai'a ana'ina silaga'i lolo su holoto kana'a nayahi lugaga loemo heleko malago basu*

bi'ehina. ⁵ Yana higo ifoga ya'ma ma luto aku lu'ehina: *Enali ya'ma minoba minoba huse hepatoga bu nehetite nani hiti meminalana'mu yabe.*

⁶ Bona'i mone'amagi kohe tete ka lamana'a kehelite Hu'mamofihi minoba minoba hepatoga mebi'ahana. Henabe lutobe? Enali ana ka'amofihi keheli amuya memele'ahana. Ya hite, Hu'ma hiti analo fuli memine'ahana. To mone'amagi kehelite aitoga agoya hu emite nohinalo bite ai hiti fuli mine'ahana yabe.

⁷ Ya hu'ehina'mu yatai yupahi Hu'mau ya'ma bu nehetiluta kana'a aku'i molo'ehina. Ana kana'mu Hu'mau yatama kana bulago Tebitihi bagaguti lu'ehina ka'a ma luto mono bukugu lu moloto lu'ehina:

Lenali yatai ya'ma Hu'mamofihi nogo'a
kehelilanamo yamofihi
komopatini fi hekini lose
meminalo.

⁸ To koyapa'i Yosua Hu'mamofihi boana'magihinele'moto minoba minoba nasanamofihi hepa'amofihi legeya'a li huto hu epolo'ehinalo ni'itita, Hu'mau alihi kana'alo basu bise'na moneko kumu melitita'mu yabe.

⁹ Ya hu'ehina'mu ma luto nokehelune. Hu'mamofihi bona naga'a lali minoba minoba huto minose'namofihi fuli'a mone fa'mene ni'igi ana huto koyapa'i Hu'mamofihi kana ⁷ yanagu basu bito mino'ehinamofihi bona'amagita ana huto mino'ohuta ¹⁰ Hu'mau foya li su holoto mino basu bi'ehina ana suhi hite bona'i mone'amagi enali lili'na'ani li su hete'ani Hu'mamofihi minoba minoba huse'nalo mine malalana ya'ma Hu'ma hiti enali hiti mine'ahana yabe. ¹¹ To

lalitogati moneuba amuya memolose foipana nasanamofi kumu luto bona'i koyapa'i ka'a pelesa ite Hu'mamofihini minoba minobanamofihini hepatoga mebilune'mu enipakafa enehese kapolo bi'ahanamo analo'i bu lalunigi minoba minoba hepatoga bilune luto amuya malalune.

¹² To Hu'mamofihini ka'a ya'ma amuya moloto mino kosaba'na huto minalina'mu yabe. To emita'i mone baga'a megesa'aga to okaba'aga heta pita huto ya'ma be ligito ni'ibe. Anatu laga humo limito lemehi komopati to felisati apilifati hiti i loko hulata nohibe. Ya huloto komopatitu kehelilatana to keheli laga hulatana yanamofihini hapa'a li huto hulata nohibe. ¹³ To ana'ina li huto hu'ehina ya'ma moneubafi moneubafi Hu'mamofihini bulo ya'ma suguna'i nasana mone meni'ibe. Ai bulo melugu kokulumagu ana'ina silaga'i sa gi'ahanagu meni'ina to li hokolo huse'i ni'ibe. To mone yupahi lali asaga'i li lolo hulata nohutamofihini hapa'a yanamofihini Hu'mamofitoga tito ai bulo lu eminogoti ka foya li letalina'mu yabe.

Yesu lali'i sipi mamufa gi letolata bo nohibe

¹⁴ Yana'mu lali mamufa gi letolata bo sipi'a tito mino'ehina moneka nohuta bo Yesu Hu'mamofihini pana'a aisigo ya'ma kokulumagu Hu'mamofihini maha'aluga tito nohibe. To ana suhi huto nohu letana ni'inaya mono ka'a lulata nohuta yamofihini li pili koto lubuto bilatanamofihini ka'a keheli ule'ale huto mino lito buto minalune. ¹⁵ To mamufa gilata bo sipi boti ai kumu keta lebesigo ya nohutogo

komopati lapa bise'namofihī kehelito lali'i bu logoto menohe'mi letabe. Lalitoga limi'i lama'i moloto lito nohinamofihī huto hulata nohina ana suhi huto aitoga mi'i ma'i moloto lito fato fatomofihī huto hu'ehinamo ni'inaya aitoga foipana mone'a meni'inamo ni'ibe. Yana'mu ai lali kumu ginaga filata nohibe. ¹⁶Ya hu'ehina'mu lali Hu'mamofihī kefa hisalo tubuto yalo lelesa meligo lehe'mose'na'a ni'igo tito babahi hinogo nehetilune. Ya nohinogoti keta huse nasana moneubafi moneubafi oto logobisalo neminenogomo Hu'mau ai'a lali kumu ginaga fi limilina'mu to lehe'malina'mu komopa'atu molo leto'ehina ya'mu luto nohinogo ana'asi lele'mo bati hilibe.

5

¹ Melugu bona'i enalitogati mamufa gilata bona'mofihī le'mo ho ti'ehinauba Hu'mamofihī lili'na'a liloto to bona'i enele'mo eto hu'ehina. Ai asaga bona'magitoga enali kumu yabe luto Hu'mamofitoga huto hu emiloto foipana'animofihī nasanalō lokiya fi emilabe luto enele'mo molo'ehina. ²Ana mamufa gilata bo ai'a hapa'a mone amuya memolose nohigo fato bona'magi kaga mekehelilata to foipana lilata nehanamagihī fulu huto ginaga fi epite agoya hu epilata nohibe. ³Ya nohuto ai amuya memalalina'mu yabe luto bona'magihī foipana'mu to ai'a foipana'mu hiti Hu'mamofitoga lokiya fi emilibe. ⁴Foya tito mino'ehinamofihī bo mone'i ai komopa'aguti kagalo ana foya lilube lutomo meni'ibe. Mamufa

gilata bo mone'mofihi Hu'mau kehe ito le'mo eto higo foya'a ya'ma lu emilenogo bati huto lilina'mu yabe. Alonihi ya'ma koyapa'i Hu'mau kehe ito ema'alo anamofihi lolo hu eto'ehinamo ni'ibe.

⁵ To Kilisitou ai ana suhi huto ai'amo kehe- ligo tigo yamofihi mamufa gilata bo sipi bo lolo mehu'ehinamo ni'ibe. Yamofihi Hu'mau ma luto lu emigo lolo hu'ehinamo ni'ibe:

Kai ya'ma pana'nimo nohane.

Nani yamofihi yatai ya'ma kehe'mo huto nohube.

⁶ To kaga mone'a hiti ma luto lu emi'ehina:

Kai ya'ma Melekisitekihi babeyafa huto mamufa gi emilata bo nagaluguti huto hilata minomo buto foto'i moloto minalane.

⁷ Yesu ai metoga mino'ehina kana'alo Hu'mamofihi kehe sipi igo bu nogoya nolimigo sipi nogo moloto buka tito ya'ma fili'ehinaguti le'mo gelehe higo yamofihi buto bise bo, Hu'mamofihi amuya moloto loka ho'ehina yabe. Ya higo Hu'mamofihi maha'aluga limito mino'ehina'mu luto to agoya hu emise'namu Hu'mau keheli emi'ehina. ⁸ Ai Hu'mamofihi pana'a nohinaya fa'mene ya'ma keke'i luse'na keheliloto keheliya ise'namofihi hapa'a keheliya ito agoya hu emi'ehina. ⁹ Ya huloto bu segito mino'ehina bo lolo huto ai ka'a keheli emi'ahana silaga bonatoga enali'i enubuto bise'namofihi nekisa'a meni'inamofihi afo'anifu lolo hu'ehina. ¹⁰ Ai ya'ma lali'i mamufa gi limilata nohina bo, sipi bo Melekisiteki ai'a nagatogati babeyafa huto minalibe luto Hu'mau lu yege ho eto'ehina yabe.

Mono ka he'mi lalabe luto lipoti lu nolimibe

¹¹ Yamofihi ka'a babu luto ni'inaya lenali le-negekesa legeso hite kehelilatanamofihi tupa'asi nehinogo lu lepilube luto keheli'ohuna komopati keta nohibe. ¹² Lenali kana'a yatama mono ka kehelite biba biba hite minatita luga'a fi lehe tete giyaka giyaka lite li epitita bati hitine. To ya'amagihi lenali mono'mofihi hapi fise'na'alo ya'ma aku'i lu lepilatanamofitoga mine mele'ahabe. Lenali komopatinimofihi nose'na amuya'a hiti menalana'a hite minalana legegeto nehabe. ¹³ Ya'ma fono ka ni'inaya olopa bona'magi amuya'a hiti nose'na nenanaya amihi nelata nehana'a enali inapuhi nehabe. Nehabe luto lu epalalutaya ya'amagihi mino fu lite minose'namofihi hapa'a ya'mu mone keheli fotogo menehabe. ¹⁴ Nose'na amuya melete yamofihi olopa bona'magi enali nasana ni'ibe. Enegekesa komopa'ani hokolo higo foipanamofihi bati'namofihi hapa'a keheli bebe sete nehana enali nasana ya ni'ibe.

6

¹ Ya'mu ya'ma lali ya hu'ehibe luto Kilisitohi kaga'amofihi biha'a hapi fi'ehinamofitoga ya'ma melenogoti ni'inogo ka'amofihi megesa'a lolito tito nebinogo bebe sose kaga lulatanamofihi kapo'a ya'ma moloto mino lito buto bilune. Mono kamofihi luga'a ya'ma tafa'a nomoloto futu'amofihi foya henabe luto aku'i hapi filune? Komopati lemeha'a li gelehe hilatana to Hu'mamofihi keheli emilata nohune. ² To mono nagami'i fololata nohuta ka'a to lataha'anilo

layahi moloto lusa gilata nohuta to filise'naguti ho tise'na to foipana lolo hu epoloto ka foya lilata nohuta buba buba huse'namofihi kaga'a hena'mu aku'i yamofihi lito hapi filune? ³ Hu'mau keheli'ehinogo lali ho tito abilune luto kohe toto kapo lamana'agu malalune.

⁴ To mono ka keheli'ahana bona'i luga'amagi nehinogo Hu'mamofihi fana meha'auba komopa'ani le'mo besa lago to kokulumaguti nose'na nete enele'mo'ehina to Sikalafu'i mone'i li'ahana enali yanamofihi enemegesa hi emite minenogomo hena hinogo aku'i enele'mo gelehe huto tiligi salune? ⁵ To enali Hu'mamofihi ka'a hetofana ni'ibe li'ahana to alihi huto hilina kana'amofihi ule'ale huse'namofihi amuya'a laga'a akeheli'ahana. ⁶ Enali ya hite minete alihi aku'i ya'ma asaga'i li he'mite enemegesa hu emi'ehilana yanamagi Hu'mamofihi pana'a aku'i malipu yafalo hete boana'magihi enubulo le'mo yege fise'na kalana'i mele etalana kehelilina ni'ibe. Ya'ma bona'i komopa'ani aku'i enele'mo gelehe hinogo tiligi solata hilinamofihi mone meni'ibe.

⁷ Me'i monetoga ko'uba kana'amu kana'amu iba iba huto minoto le'mo gefa gefa noigo bona'magi foya lite nose'na he kelelata nehago nose'na li huto huto hu epilata nohinamofihi ya'ma Hu'mau lusa'amofihi legeya'a huto hulata nohibe. ⁸ To me'i monetoga foyaguti kifina to kifi kaso'a hiti nasanago mino бага ilata nohina'mu yabe luto ka me'i lolo huto minana'mu Hu'mau gumi'i halifi mehalibe ai foya'a yabe. To ana metoga logouba lalube'mu hibe. Ya'ma

fono kaguti me kumu lu'ohuna yamofihhi me'mofi kumu menolube. Bona'magi kumu lu moloto nolunagi kehelilo.

⁹ Nalalu'nigitabe, nani ka noluna ya'ma lenali le'mo tiligi salabe luto keheliohuto menolube. Lenubuto bise nasana yamofihhi legeya'a lenalitoga huto holito buto minalibe luto keheliohuta nolube. ¹⁰ Hu'mau ai'a mone li sibina huto ya huto menohibe. Lenali ai kumu yabe lite foya'a lite komopatini minalanamofihhi lamana'a yamofihhi Kilisitohi yagapana'a enele'mo bati hite lenemehi emite enehe'malata nehanamo yamofihhi ai'a yana'mu ekesu mehalina'mu yabe.

¹¹ Lenali kumu ya hilabe luto nolube. Lenali asaga'naloga moneko legege hite keta mehuse hite minenogo lele'mo hetofa hilina nasana ya hilune lite fifa ite lenegekesagu melete mine lite netinogo kana'a su halina yalo nehetilabe. ¹² To lenali fa'mene fuli meminese bona'i luga'amagi keheliohuto ule'ale hi'ehite to kosele'i melenehenogo geba hilete minete ana'ina'mu lu molo lep-olo'ehina yamofihhi lilata nehana bona'magi bilata nehana kapo analo enigigusa ite bilabe luto nolube.

Hu'mau kaga lu molo'ehina ka'a

¹³ Koyapa'i enalitogati mone Abalahahi Hu'mau kaga lu eto'ehina bo mone tito mino'ehinamofihhi gi'alo lu laga hilube luto keheliohuto sa huloto sipi bomofihhi gi'a mone be meligilibe luto ai'asigo gi'alo lu hetofa huto lu molo eto'ehina. ¹⁴ Lu moloto lu etoto ma luto lu'ehina: *Nani'ni ya'ma lusa aku'i gi ketalube'mu nohube. Ya huloto kai yagapanaka*

babu luto li futili huto li huto hu kimiluna'mu yabe. ¹⁵ To Abalahahi Hu'mau lu eto'ehina kaga'mu yabe luto kosele'i mehago geba huto mino lito buto legeya'a ligo ai'na lolo hu'ehina. ¹⁶ Bona'magita yahi tito bo mone'mofihi gobisalo le'mo ule'ale huto lu laga huse ka nolinogoti lalitogati tito mino'ehina bomofihi gi'alo lu laga huto o'e lulatana yamofihi huto mehilina'mu yabe. ¹⁷ Yanamofihi Hu'mau ai'a bona'i lu molo epolo'ehina yamofihi Hu'mau kenetufa'a le'mo gelehe huto fato ka lilifihe? lite enegekesa loemo keheli lalabe luto komopa'atu keheli hetofa higo lu'ehina. Anamofihi hapa'a li huto hilube luto lu molo epolo'ehina nasanamofihi ka'amofihi gupisalo le'mo hetofa huto lu laga huse kaga ya'ma molo emi'ehina. ¹⁸ Hu'ma ai faga faga ka'a meni'ina bouba li hetofa huto ka'a loemo lu'ehina ya'ma li ho tito limilago ai'a maha'aluga mino fala ki'ohuta lali ana'ina lele'mo keta mehuse lubuto bi'ehina yamofihi legeya'amu fifa ito li pili koto amuya moloto lilune luto kehelito minalune. ¹⁹ Lele'mo babahi hu'ehina'mu luto fifa ito geba huto minalatauba komopatimofihi lukesati lolo hinogo nohinogoti kokulumalugu mono nohi komopa'aluga katatu'i hekini lo'ehina ya'ma nonugu ai kapo li hokolo higo Hu'mamofihi gobisalo lele'moto tilata nohibe. ²⁰ Lali kumu yabe luto le'mo kohe to leto'ehina bo, Yesu ai yamofihi analo lele'mo kohe to lito buto sipi mono nopofihi komopa'agu bu neheti'ehina ai Melekisitekihi naga'a suhi huto lali'i mamufa gi emilata bo lolo huloto mino lito buto asaga kana'amu kana'amu bigo

minalube'mu nohibe.

7

Melekisitekiu Hu'mamofihi mamufa gi emilata bo yabe

¹ To Melekisitekiu ai ya'ma Seleme hepatoga gihiti bo to Hu'mamofihi sipi bomofihi ai mamufa gilata bo mino'ehina. Abalahau ai fato hepato buto enigihiti bona'magihi kalana'i moloto enoho logo'ehinalo i behe huto noago Melekisitekiu ai buto kapolo fo tula hoto Abalahahi be tigito lusa gi eto'ehina. ² Ya hu etolago Abalahau lubaguti bauna nasana leka soto guna mololoto nayahi loemo su hola hola higo molo'ehinaguti moneko moneko lito Melekisitekihi emi'ehina. Ya'ma Melekisitekihi gi'amofihi hapa'a lali katiguti ya'ma gihiti bo bebe sose'namofihi afo'afu mino'ehina. To Seleme hepa'mofihi gihiti bo mino'ehina hapa'a lali katiguti ya'ma fulu huse'namofihi afo'afu nohina yabe. ³ Melekisitekihi ito'afugo afo'afugo mine'aha'inaya etigi'atiti mekeheli'ohune. Ai'a enigiko enagako bona'a asaga'i fenene hu'ehigo mekeheli'ohune. Enali hapa'animu sa sa hite li huto mehi'ahanamo ni'ibe. Ai minoto lito hu'ehinaya, ito'afu keto'ehina kana to minoto fili'ehina kana'a ya'ma mekeheli'ohune. Ai Hu'mamofihi pana'a legi huto mamufa gilata nohina bo molo emito minomo buto mino'ehina nohibe.

⁴ Sipi gihiti bo nohinagi kehelilo. Melekisitekiu ya'ma gihiti bo lolo huto nohigo bahalotifu legeya'a Abalahau ai minomo tito mino'ehina,

aiya lubaguti bauna nasana lamana'aloga leka soto guna mololoto yogo fe'nohi nayahi su hola hola huto ni'inaguti Melekisitekihi moneko moneko li emi'ehina yabe. ⁵ To Libaihi yagapana'a luga'amagi mamufa gilata bona'i minalabe luto lu epolo'ehina. Enali hiti boana'i enalalu'anigi hiti koguna ite Abalahahi naga'i moneko koguna lolo hi'ahanamo ni'inaya enalitogati ana'ina luga'a huto hu'ehinaguti nayahi su hola hola higo ni'inaguti moneko moneko lila lila hilabe lite li'ahana ka'a li nupa hite nelite yamofihi lu laga hi epelete li'ahana. ⁶ To Melekisitekiu ai ya'ma Libaihi li gehesaguti huto hu emi'ehina bouba ya'ma Abalahahi ana'ina'a silaga'i nayahi su hola hola higo ni'inaguti ya'ma moneko moneko'i li'ehina. Ya huloto'a Hu'mau lu eto'ehina nasana le'mo hetofa higo li keheli'ehina bo Abalahahi ya'ma lusa gito molo eto'ehina. ⁷ To mineme tite nehana'a enali limite mine'ahanamagihi lusa gi epelelata nehana'mu yamofihi enebe ligi'ahana. ⁸ Mone kegi'a ya'ma kuguhi koyo emilata nehana bona'i enali mineme bite fililana yamagi bona'magihi yogo fe'noha'ani nayahi su hola hola higo ni'inaguti moneko moneko'i lilata nehabe. To mone kegi'a ana nasana moneko moneko li'ehina bo Melekisitekiu ya'ma minoba minoba nohina bo yabe lite mono bukugu fayahi keye'ahanamo ni'ibe. ⁹⁻¹⁰ Yata'a Libai ana kanaguai huto huto mehu'ehinaya, tata'afihi Abalahau nohigo Melekisitekiu fo tumala neha'igo Abalahau yogo fe'nohi li emi'ehina. Ana yupahi Libai tata'afihi gufa'agu ana suhi huto mino'ehina. To ai bon-

atogati yogo fe'nohi nayahi su hola hola higo ni'inaguti ana'ina moneko moneko'i lilata nehana bona'magihi bahalo'anifu nohuto Abalahahi meha'aga nohuto fe'nohi ana'ina ya'ma Melekisitekihi li emi'ehina.

¹¹ Libaihi yagapana'a enali mamufa gilata foyamofihika kaba'alo ya'ma Hu'mau ai'a Moseu keya ka lu'ehina ka'a ya'ma Isilaeli bona'i epi'ehinaya anamofihika mamufa gilata nehana bomagi enali kapo bili'ahana yanauba buto i segito minaluta nasana li huto hitita aliha'a lokiya fi emilata bo mone fato'mofihika Melekisitekihi li nupahi'ahanaguti henabe

luto huto hitine? Yesu huto huloto ai'a Alonihi babeyafa suhi huto memino'ehina. Ai Melekisitekihi li nupa hi'ahanaguti oto huto hu'ehinamo ni'ibe. ¹² Ya'ma mamufa gilata foyaliahana yamofihika tafa'a enele'mo kosaba'i huto mone li huto hulenogo ana tafa'amofihika ka'a keya ka lu'ehina'a ana suhi huto topa nehenogo fato'mofihika kosaba ka mone huto hilina'mu yabe.

¹³ To keya ka lu'ehina kauba Sipi Botimofitoga buto lilago ai lokiya fi emilata nehana sipi mono nonugu foyamofihika ya'ma Libaihi tata'agitoga li epele'ahana enali li nupa hi'ahanaguti huto mehu'ehina. Sipi Botiu ya'ma li nupa moneguti huto hu'ehina ya'ma ana li nupa hi'ahanaguti moneuba mamufa gilata sipi mono nonugu foya'a lilata menohina ni'ibe. ¹⁴ Sipi Boti ai koyapa bo Yutaha naga'aluguti huto hu'ehina yamofihika akeheli su hoto keheli'ohune. To Yutaha naga'magi enali mamufa gi emilata foya lilabeluto ya'ma Moseu fayahi koyoto melu'ehinamo

ni'ibe.

Yesu Melekisitekihi babeyafalo hu'ehinamofhi ka'a

¹⁵ To mone hiti anokehelune. Mamufa gilata-mofhi yuhufa hapa'a mone fato'na ma huto hu'ehibe. Mamufa gilata bo mone Yesu ai'a Melekisitekihi babeyafa suhi huto huto hu'ehina.

¹⁶ Ai'a gufatu huto hu'ehibe lite ka'a li melete li'ahana to lu laga hi'ahana hiti ya'ma ana babeyafalo mamufa gilata bo lolo mehu'ehibe. Ai mino lito buse'na mehi emito amuya'a hiti mamufa gilata bo mino'ehina ni'ibe. ¹⁷ Ai kumu mono bukugu ka'a ma lite fayahi keye'ahanamo ni'ibe: *Kai ya'ma Melekisitekihi babeyafa huto mamufa gi emilata bo nagaluguti huto hilata minomo buto foto'i moloto minalane*, lite keye'ahana yabe. ¹⁸ Ya hu'ehina'mu ya'ma lu laga hite li'ahana kaga koyapa'i li'ahanamofhi amuya'a meni'inalo leg-eya'a mone huto mehu'ehina yabe lite le'mo kosaba hi'ahana. ¹⁹ Moseu keya ka lu'ehina kauba buto li hetofa hinogo minaluta nasana li huto holito mebu'ehina. To yanamofhi be liginogo fifa ilatana kosabaluguti manuhi epilatanamofhi lamana'a li huto hu'ehina yauba manuhi limigo Hu'mamofhi okaba'aga lebato bulata nohune.

²⁰ To ka mone hiti ma ni'ibe. Kosaba mamufa gilatana yauba Yesutoga huto hu'ehina ya'ma Hu'mau le'mo huto: *Kai mino lito buse mamufa gilata bo nohane*, luto lu moloto emi'ehina. Yata'a kohe tete mamufa gilata hi'ahana bona'i enali li hetofa hite Hu'mau lu molo'ehina ka melise fa'mene mamufa gilata bona'i lolo hite mine'ahana yabe. ²¹ Kosaba'i ya'ma ule'ale huto

ka lu mololata nasana ifo'aga Yesuhi ai'a mamufa gi emilata bo lamana'a lolo huto nohibe. Ai fayaha ka'a Hu'mau lu molo emi'ehina ma luto ni'ibe:

Sipi Bouba amuya moloto
lu laga huto lu'ehina ka'a
ya'ma mehe'milina'mu yabe.
Kai mamufa gi emilata bo
minomo buto
amuya moloto minalatagihe.

²² Hapa'a ya suhi huto ni'igo Yesu ai'a ya'ma lu mu tifisemofihi ka'a legeya'amofihi yafa lapusa'a lolo hu'ehina.

²³ To hapa'a mone hiti ni'ibe. Koyapa mamufa gilata bo enali ya'ma foya molo emite lilune'mu filite bi bi nehago yamofihi ni'igi babu bomagi lelite bite mine'ahana. ²⁴ Ya hi'ahanaya kosaba'i ya'ma Yesu ule'ale huto minoba minoba huto minose bo nohibe luto mamufa gilata foya yamofihi molo etoto oba oba huto nominabe. ²⁵ Ya hu'ehina'mu minoba minoba huto nominana bouba ya'ma kana'amu kana'amu lali kumu yabe luto Hu'mamofitoga buka tilata nohinaya ai'a lubuto bise foya Yesuhi foya'amu luto Hu'mamofihi bulo bulata nohuta bo bati huto lamana'agu lele'mo moloto lili'nagu lele'mo hetofa hulata nohibe.

²⁶ Yesu ya'ma lali'i mamufa gi leto'ehina bo sipi'a nohinagi lele'mo bati hulata nohina bo nokehelune. Ai pa sose foipana meni'ina komopa'a fi fana tago lamana bo ai foipana nasana lilata bo enali tegi huto menohibe. Laga huto pa solata nohina bo Hu'mau le'mo saga hu'ehigo

kokuluma ifo'alo be ligi su hoto nominana bo minalina'a huto minolago bati huto ni'ibe. ²⁷ Ai ya'ma mamufa gilata bo tafa'a enali tegi huto meni'ibe. Ai foipana'a hiti meni'igo kana'amu kana'amu kohe toto ai'a foipana'amu yabe luto mamufa gi emilatamofihhi alihi bona'magihi foipana'animu kuguhi koyo emilata nohinamo ya'ma meni'ibe. Ai'a komopa'a hiti gufa'a hiti ya'ma li hetofa hu etoto kuguhi moneko'i ya'ma koyo emigo buto su ho'ehina. ²⁸ Moseu keya ka lu'ehina ka'alo ya'ma bomagihi komopa'ani mone bati mehu'ehina bo enali mamufa gilata bona'i minalabe luto lu epoloto enele'mo ho ti'ehinaya, Moseu keya ka lu'ehina kamofihhi gupisalo ya'ma Hu'mau le'mo amuya moloto lu laga hulata nohina kaga'a yauba ai'a pana'a ya'ma bu segito hetofa huto nominana bo minomo buto mino yatama huto minalina'mu yabe.

8

Yesu sipi mamufa gilata bo yabe

¹ Ka noluna yamofihhi legeya'a ma luto ni'ibe. Lali'i mamufa gilata bo sipi bo ai ifoga kokulumu Hu'mamofihhi kolila hiti kefa hisalo maha'aluga yahi lamaga'aga mino moloto nohibe. ² Ai sipi hetofa mono nohi ni'inaya ya'mamofihhi nonugu mono yahusabe lamana'a lali kumu yabe luto Hu'mamofitoga kaga lulata nohina nasanauba mamufa gilata foya lolo nohibe. Mono yahusabemofihhi lamana'a bona'magita gi'ohuta ni'igopa Sipi Bouba ai'a li huto hu'ehina ni'ibe.

³ Le'mo mamufa gi emilata bo asaga'naloga enali gomolu nose'na to fato nose'na laita hilata nehabe lite keheli eto hi'ahana. Yana'mu lali mamufa gi emilata bo Yesu ai hiti Hu'mamofihi lokiya fi emi'ehinalo mino'ehina ya nohibe. ⁴ To metoga Moseu keya ka lu'ehina ka'amofihi mamufa gilata bona'i enali fa'mene nehanamo ni'inaya yata'isi melugu mino'ehina ni'itita mamufa gilata bo meminatine. ⁵ Enali foya'ani tafa nopofihi babeyafana ya suhi hite anagu lolo hilata nehabe to legeya'a ya'ma kokulumagu ni'ibe. Ana suhi huto Moseu ai mono kamofihi go nohi gilube luto nohigo Hu'mau ma luto lu emi'ehina: *Keheli'ohubo. Kosagu babeyafa'a kelepi'ohunamo ana suhi huto ana'ina silaga'i lolo hubo*, luto lu eto'ehina yabe. ⁶ To lu mu tifise'namofihi kaga tito ya'ma ai'a lu'ehina kaga sipi'a huto ti'ehina yanauba lukesa yafa'a lolo hu etago li huto hu'ehinamo ni'inaya go nohi gilina'mu ya luto lu eto'ehina ni'inaya yamofihi Yesu ai'a Hu'ma hiti bona'i hiti enele'mo hepilube luto lu mu tifi'ehina kaga kosaba'i yauba tito ya'ma ni'ibe. Ana suhi huto lokiya fi emilata foya ai'a lilata nohinamo yamofihi tito enali'ani foya'ani be ligi'ehinagi li hetofa huto hilina'mu yamofihi kaga lu molo'ehina kosaba'i huto yamofihi hetofana huto hilinagihe.

⁷ Koyapa'a lu mu tifise kaga mino'ehina yamofihi hetofa legeya'a ho'ehinalo ni'itita alihhi mone huto hilibe luto kaga'a huto mehitine. ⁸ Ya hu'ehinaya Hu'mau ai ya'ma Yuta bona'magi kumu kehelina bebe mesago ka'a ma luto lu'ehina ya'ma mono bukugu ma lite fayahi

keye'ahanamo ni'ibe:

Minoto kana monelugu

ya'ma Isilaeli bona'i to Yuta naga'i

enali hiti lu mu tifise ka kosaba'i

mone li huto hu epilube,

yamofihi Sipi Bouba luto lu'ehina ni'ibe.

⁹ Kosaba ka lu molo'ohunamofihi

koyapa'i afo'anigihi

Iyipi metogati enele'mo alube luto

enayato li'ohuna kana'a

enali hiti lu mu tifise'namofihi ka'a

lu molo epolo'ohunamo meni'ibe.

Enali lu mu tifise ka'amofihi

komopa'agu le'mo fotogo hite meminago

nani'ni bu goloto

ahe'mi epolo'ohunamo ni'ibe,

Sipi Bouba ai'a ya'ma luto nolibe.

¹⁰ Koyapa kana'a bulago

alihi Isilaeli bona'i

enali hiti ma luto

ka'a lu mu tifulube'mu nohube luto

Sipi Bouba lu'ehibe.

To nani lu laga huse kaga'ni

enegekesagu melenogo'ni minalina'mu yabe.

Ya huloto komopa'anigu

fayahi koyo melenogo minalibe.

To nani Hu'ma'anifita lolo huto minalugi

enali yagapana'ni lolo hite minalanagihe.

¹¹ To limite neminana'a lagaso'a

to tite neminana'a sipi bona'magi

enali nani kumu keheli su hete

kehelilanamo ni'inaya,

yamofihi bo moneuba bo lalu'afihi to

bo moneuba falu'afihi:

Kai mele'isi Sipi Bomofhi hapa'a
keheli fe lubo, luto ya lu emito
iyo iyo huto lu emilina'mu yabe.

¹² Ya hu'ohuna'mu kehelilune'mu nehabe.
Nani keke'i nolu epoloto enali
li sibi sibi hi'ahana'ani
li he'mi epalaluna'mu yabe.
To foipana'animu aku negekesa mone
mekeheliluna'mu yabe, luto
Sipi Bouba ya lu'ehina yabe.

¹³ To Hu'mau ai lu mu tifise kaga kos-
aba'namofi kumu noluto koyapa'i mino'ehina
kagamofhi tafa lo'ehibe luto lu'ehina. To ana'ina
tafa loloto fulupa ito yamofhi nesi'a minoto su
hoto fenene hilina'mu yabe.

9

Kokulumalugu mono nohi yabe

¹ Lu mu tifise'namofhi ka'a tafa'agu Sipi Bo-
mofhi bulo lipi emilata nehana lu laga huse
kaga ni'ina to mono nohi metoga mino'ehina.

² Yamofhi mono'mofhi go nohi ya'ma ya hite
gi'ahana. Hasa mone fi laga hi'ahana mone
okaba'aga mino'ehinamofhi gi'a sipi bebe sose'i
yabe lite li'ahana. Anagu ya'ma libi'mo yatamalo
to hita gigusa'a hiti mino'ehina to hisamofhi
gupisa'alo ya'ma Hu'mamofhi bulo mele'ahana
beleti nose'na lapelugu mino'ehina. ³ To buto
komopa'agu mone kesige katatu fi laga hago
mino'ehina gi'a bebe sosemofhi legeya'a eto
huse'i yabe lite mino'ehina. ⁴ Anagu ya'ma
tu'a hiti nasanamofhi lokiya fi emilata hita

mone golitu lolo hi'ahana ya'ma mino'ehina. To bokisi golitu lolo hi ete'ahana ya'ma lu mu tifise'namofihi kaga'a ni'ina. Ya'ma bokisi anagu mana nose'na kokulumaguti limi'ehina nose'na mone'a somogu mino'ehina. Ana somomo golitu lolo hi'ahana anagu ya'ma mana nose'na mino'ehina. Ana bokisigu Alonihifatusa bu'a hiti fi ho tilago mino'ehina. To lapelegusa efahi loemo ya'ma keya ka analo fayahi keye malago mino'ehina. ⁵ Ifo'alo ya'ma Hu'mamofihi fana mehena'amofihi babeyafa'alo kene'i loemale'i etali foipana okala hu epololata hitalo ya'ma koke'na'atititu lite ifi telete mine'aha'ina. Yamofihi ka'a yatama hu lalibe luto asaga'na ana'ina'mu molo emitu lu su mehaluna'mu yabe.

⁶ Ana'ina ya suhi hite lolo hite mele'ahago ni'igo nohi buga'aga anagu tite ya'ma mamufagi emilata bona'i enali kana'amu kana'amu tite foya'ani lite minelata hi'ahana. ⁷ Nohi komopa'a monelugu ya'ma mamufa gilata bona'magihi sipi bo'ani ai'ago kufu mone'amofihi yupahi nohi komopa'agu tito mino'ehina. Ya huloto meme yagamagihi bulumaka yagamagihi golahi li hekigo ligo tito yata'a ai'a foipana'a hiti to alihi bona'magihi foipana sibigopa mino'ehina li'ahanamofihi mekeheli'ahana yana'mu yabe luto hitalo ana golahi fepa kopa i'ehina. ⁸ Ana'ina yanamofihi hapa'a ya'ma fana meha'a hiti Sikalafu'uba ma luto lu nolimibe: Nohi hasa luga'a ya'ma fa'mene ni'inogo bebe sose mono nonugu buto fololata nohuta kapo hokolo hu su meho'ehinamo ni'ibe. ⁹ To ya'ma hasamofihi okaba'aga mino'ehina ya'ma kanalo metoga

nominota'a nasana babeyafa'a huto ni'ibe. Yamofihhi hapa'a kehelilotiti ya'ma bebe sose mono nonugu gomolu nose'na kuguhi keyete laita hilata nehana yanauba Hu'mamofihhi bulo lipi emilata nehanamagihi komopa'ani le'mo fotogo mehilibi luto nokehelune. ¹⁰ Yanauba enugufa'aga li molo'ehina ka'ago ya'ma ni'ibe. Lu laga huse kagamu'i nose'na fato fato'i to bai nagami'i nenanaya to enugufa'ani mono nagami'i okala hilata nehana yamofihhi kaga'a ni'ibe. Ya'ma Hu'mamofihhi ka'alo huto higo bona'magi mege'i melete bite nehinogo aliha'a Kilisitou ana'ina le'mo bebe salina kana'a huto hilibe.

¹¹ Ya hu'ehinaya Kilisitou ai'a ya'ma ana'ina legeya'a li huto huto lu molo'ehina yamofihhi mamufa gilata nehana bona'i sipi mono bo'ani huto hu'ehina. To Kilisitou ya'ma kokulumagu mono nonugu lili'na lito mino'ehinauba tafa go nohi be ligi'ehina to ya'ma ifo'alo mono nohi mone legeya'a lamana'a enayatu megi'ahana to ma metoga meni'inamofihhi babeyafalo ni'inaya mino'ehinamo ni'ibe. ¹² Kilisitou ya'ma meme yaga bulumaka yagamagihi golapo li'ehina ni'igopa ai'a golaha'a hiti buto bebe sose go nonugu tito ya'ma nohi hasagu tilina kana moneko'i tito mina fi letoto lubuto bito mino kosaba huse'i limi'ehina yamofihhi minomo buto minaluta'mu yabe. ¹³ To mememagihi bulumakamagihi golahi to bulumaka ikele'amofihhi gufalo logouba lo'ehina lahi folo epalalina nasana'mu bonatoga fepa fepa iloto enugufaga folo epalago bi fele afele tigo

mine'ahana enali Hu'mamofihi bulo enele'mo bati hi'ahana. ¹⁴ Ya hu'ehinaya Kilisitou ai ya'ma minoba minoba Meha'auga fi hele hu etago ai komopa'a hiti gufa'a hiti bati huto mino'ehina yamofihi Hu'mamofitoga hetofa mamufa gi emi'ehina. Ya hu'ehina'mu Kilisitohi golaha'auga komopatilo i kolo'ehinamofihi okala huto foipa foya he'mi letoto lele'mo bebe solenogo mino kosaba huse bo, Hu'ma aitoga agoya hu emito foya'a lilata nohune.

¹⁵ Ya hu'ehina'mu Kilisitou ai'a ya huloto lu mu tifisemofihi ka'a tafa'a yanagu bona'i mine'ahana foipana li huto hi'ahana yaguti li kele li letalube luto fili'ehinamo ni'ibe. Ya hu'ehina'mu bona'i yata'a lu mu tifise'na kagalugu mine'ahana Kilisitou foipanaguti gulu ho epolo'ehina yabe, luto fili'ehina. To nofilito Hu'mau elesa molo epi'ehina bona'i enali minoba minoba husemofihi kokulumagu yogo fe'nohi lilabe luto lusa gi epalalina'mu yabe. Ya'ma bati hite lilabe luto Hu'ma hiti bona'i hiti enele'mo hepiloto lu mu tifise ka'a kosaba'i li huto huto molo leto'ehinamo ni'ibe.

¹⁶ Yogo fe'nopofihi kapo'a ma huto ni'ibe. Afo'afu fili'ehinamofihi hapa'a huto lu yege holenogo yogo fe'nopofihi ka'auga legeya'a henilina'mu yabe. ¹⁷ Ana bona'i kosaba'i bu hiti nohinogo yogo fe'noho nasanamofihi ka'a ya'ma fa'menego minalina'mu yabe. Fililenogo yamofihi legeya'a huto hilina'mu yabe. ¹⁸ Ya hu'ehina'mu ya'ma lu mu tifisemofihi ka'a tafanauga yagamagihi golahi he nekigo bu molo'ehinago bati huto mino'ehinamo ni'ibe.

19 Yata'a Moseu keya kamofihi fayahi koyo'ehina asaga kaga lataha'asiloko leka soto lu yege hoto bona'i lu epigo keheli'ahana. To lu epi su holoto bulumaka ikele'amagihi golahi to mono nagami'i hiti li sibi sibi huto segi osahi mone tupa'alo to sipisipi yagamagihi oka'ani safa'na moloto sa giloto yamofitu nagami iloto lepe tepe huto keya ka ni'inalo to silaga boana'i nehanalo folo epolo'ehina. 20 Ya huto'a ma luto lu epilata hu'ehina: *Hu'mau lu mu tifise'namofihi ka'a lu laga hu lepolo'ehina yamofihi golaha'auga lenele'mo bati hinogo lama'nakagalo kehelite mege'i malalo, luto ligo kehelite mine'ahana yabe.* 21 To Moseu ya'ma bebe sose go nohi ni'ina to anagu foyamofihi nasana asaga'i ni'ina yalo ya'ma golaha'a fepa kopa ito su ho'ehina. 22 Ya hu'ehina'mu ya'ma keya ka lu'ehina ka'alo ana'ina silagaloga mememagihi bulumakamagihi golaha'anitu okala hulata nohinamo ni'ibe. Golahi memalalana'a ni'inogo ya'ma bona'magihi foipana'ani li kele lilata'a mone meni'ibe.

Kilisitohi golaha'auga foipanati kele lilata nohina

23 Ma metoga mono nasana silaga'namofihi hapa'a ya kokulumagu ni'inamofihi babeyafa'a fa'menena golaha'atu nagami ite nokala hite li gulu gulu lilabe luto keya ka ya lu'ehinamo ni'ibe. To kokulumagu nasana lamana'auga ai'a ya'ma lokiya fi emilata nasana eto huto mino'ehina yanauga nagami ito hapa'a hetofana lolo hilibe luto le'mo hokolo hilinamofihi kapo'a

moneko'isi ni'ibe. ²⁴ Ya hu'ehina'mu Kilisitou ai bona'magihi enayatu gi'ahana mono nonugu to lamana'amofihi babeyafa'a mino'ehina anagu buto meti'ehibe. Ai kokulumagu tiloto Hu'mamofihi bulo lali kumu yabe luto nehetito lele'mo hetofa hilina foya'a ya'ma lilata nohibe. ²⁵ To Yuta bona'magihi sipi mamufa gilata bouba kufu'amu kufu'amu hetofa kana'a moneko yupasigo bebe sose nonugu tito meme yaga mone'mofihi golahi lito tilata nohibe. Ya nohuto ai'a golaha'atugopa fa'mene nasanamofihi golaha'a liloto tilata hu'ehinaya Kilisitou ai'a gufa'a komopa'a ya'ma lali kumu yabe luto he'milube'mu kana babu yupahi meti'ehina ni'ibe. ²⁶ Yana'mu Kilisitou ai gufa'a komopa'a kana'amu kana'amu he'mi leto'ehina ni'itita ai me'mofihi lolo hu'ehina kana'a huto hu'ehinaloti ema'aga keke'i luse'i lito filito buba buba huto nesi'a meminotita'mu yabe. Ai'a ya'ma ya suhi hu emito Hu'mau molo'ehina kana'a su halube'mu nohinogo kana'a moneko'i ai'a gufa'a komopa'a nehe'mito foipanati su halibe luto huto hu'ehinamo ya'ma su ho lamana hibe. ²⁷ Silaga bona'magita kana'a moneko'i fililune luto to yanamofihi ifo'alo Hu'mau nohinalo ai'a foipanati'mu ka foya lilube luto lu leto'ehinamo ni'ibe. ²⁸ Kilisitou ai ana huto kana moneko'i silaga bona'magihi foipana'ani ai gupisalo tigo he'mu kito Hu'mamofihi kuguhi koyo emiloto fili'ehina. Aku'i foipa nasana li su halibe luto ni'igopa aimofihi geba hite fifa ite minelata nehana bona'i Kilisitou enubuto bise foya aliha'a li su haluna'mu yabe luto aku'i kokulumaluguti

limito huto hilube'mu hibe.

10

¹ Yuta bona'magihi keya ka ya'ma legeya'a alihi huto hilinamofihi babeyafa'a mone'a anasi ni'ibe. Legeya'a lamana'a meni'ibe. Ya hu'ehina mamufa gilata bona'i enali keya ka lu'ehina ka'alo kufu'amu kufu'amu lokiya fi emi'ahana ana suhi hilenogo hena keya ka koyo'ehinamofihi kugupouba Hu'mamofihi bulo bilata nehana bona'i ya'ma mone'na lusiga luto enele'mo bati hulata nohibe? Ya huto meni'ibe. ² Hu'mamofihi lipi emilata nehana bona'i ya'ma mone'na komopa'ani li gulu ligo lu epolo'ehinalo ni'itita komopa'anigu foipana'ani meni'igo minatita'mu yabe to asaga kuguhi lokiya fi emilata'na ya'ma he'mitita'mu yabe. ³ Ya hu'ehinaya kuguhi koyolata'namofihi ya'ma kufu'amu kufu'amu nekayago foipana'animu aku'i beto hite kehelilata nehabe. ⁴ Kuguhi koyolatana'mu to lokiya fi emilatana'mu mememagihi to bulumakamagihi golahi heki'ahana yanauba bona'magihi foipana'ani nokala hu epalalina'a to he'milina'a mone meni'ibe.

⁵ Ya hu'ehina'mu ya'ma Kilisitou melugu ma'asi limilube'mu nohuto afo'afihi lu emi'ehina ka'a ya'ma mono bukugu ma lite fayahi keye'ahanamo ni'ibe:

Kuguhi koyo epilata
ya'ma fato fato'mofi kumu
lagaka mekebesigo
ananamofihi kibita mehu'ehina.
Ya hu'ahataya,
nugufa lolo huto

le'mo hetofa hu'ahatamo ni'ibe.
 6 Fato fato yagatu hete hosa hite
 kuguhi keyete lokiya fi emi'ahana
 yamofih bu goto
 laga'ni menebesibe luto lulata hu'ehina.
 Foipana'ani he'mi su halibe luto
 kuguhi keyelata nehago
 mone kegelu mebilata nohane.

7 Ya hulago

nani ma luto lu'ohunamo ni'ibe:
 O Hu'mao, kehelibo.
 Kai lilata'a malalata'a hilube luto
 kegeba huto nominobe.
 Keya ka lu'ehina kamofih fayaha'agu
 nani kumu kaga koyo'ehinalo
 ya huto lilube luto nohube.

8 Kohe toto luto lu'ehina: *Yagamofih kuguhi koyo emilata nehana to lokiya fi emilata nehana hiti fato fato'mofi kumu kegelu mebi'ahane, luto to fato fato yagatu hete laita hilete foipana'ani su halibe lite ana mamufa efaha hitalo gilata hi'ahana ya'ma ana suko huto bati mehu'ehinamo ni'ibe luto lagaka mekebesibe luto, yata'a ka lu'ehinamo ni'igo ya'ma anamofih mamufa gilata foya ya'ma keya ka lu laga huto lu'ehina kaga'alo keyelata hi'ahanaya.* 9 To aliha'a Kilisitou molo emitu ma luto lu'ehina: *O Hu'mao, kehelibo. Kai lilata'a malalata'a hilube luto kegeba huto nominobe, luto lu'ehina. Ni'inaya asaga mamufa gilatanamofih tafa'a fato fato'i ni'igo Hu'mau li he'mito Kilisitohi ka'a ai'a keheli bati huloto Kilisitohi gufa'a mamufa gilata nohina yamofih li molo'ehigo ya'ma kosaba'i li huto*

hu'ehina. ¹⁰ Ya hu'ehina'mu Hu'mamofihi ka'alo Yesu Kilisito kehelito gufa'auga kana'a moneko kanasigo mamufa gigo lali asaga'i foipanati li he'mi letoto komopati le'mo eto higo nohuta'a ya'ma aku'i mamufa ai'a gilina'mu yabe.

¹¹ Yuta bona'magihi mamufa gi epololata asaga bona'magitoga enali kana'amu kana'amu foya'ani lite ho tilete nehite kuguhi keyete lokiya fi emiba emiba hite minelata hi'ahana ni'inaya asaga yupahi ya nasanauba ya'ma bona'magihi foipana'ani nokala hu epalalina suhi mehibe.

¹² Kilisitou ya'ma foipanati su halibe luto ai'a golaha'atu mamufa gigo asu ho'ehibe. Yanamofihi gupisalo aku'i mamufa megilina'mu yabe. To ya huloto Hu'mamofihi yahi lamaga'aga mino moloto mino'ehina. ¹³ Yalo'i Hu'mamofihi fateha'a enele'mo lolo huto gigusa'atu iti kalube luto enegeba huto nohibe. ¹⁴ Ya huto komopati li gulu gulu hinogo lele'mo eto hulata kapolo bulata nohutamofihi mamufa moneko'i giloto lele'mo fotogo hulata kapolo malago asu ho'ehinamo ni'ibe.

¹⁵ Ya ni'inaya hetofa Sikalafu'uba ai'a hiti lu huto huto lu limi'ehinamo ni'ibe. Ai ka'a mono bukugu hapi fito ma luto ni'ibe:

¹⁶ Alihi kanalo lu mu tifise ka'a
li huto hu lepalalube luto
Sipi Bouba ma luto nolibe:
Nani lu laga huto noluna ka
ya'ma komopatinigu molo lepelenogo'ni
liminogo
komopatininegekesagu fayahi keyenogo'ni
minalinamo ni'ibe.

¹⁷ Ya luto luloto analo molo emito ma luto mone hiti lu'ehina: *Foipana'ani'mu to laga mehina nasana'ani'mu aku'i kana'amu kana'amu mekehelilube'mu nohube*, luto lu'ehina. ¹⁸ Ya luto nohigo foipana'ani lu he'mi epolo'ehigo ana foipana su holago ana'ina laga mehinanamofi kumu mamufa gilatana ya'ma ana suko huto su ho'ehibe.

Hu'mamofihi bulo nehetilune

¹⁹ Nalalu'nigita, ya hu'ehina'mu Yesuhi golaha'auba bebe sose nonugu Hu'mau nominanamofihi kafe sigi letago lali nohinagu tiluta'mu komopatigu lelesa melinogo ya'ma tilune. ²⁰ Sipi mono nopofihi hasalo li hokolo huto ya'ma ai'a gufa'a legi huto mino'ehinaya yanauba hekini lo'ehina katamofihi li beyaga i luga luga huto Hu'mamofihi maha'aga bulatanamofihi mino kosaba kapo amuya moloto minolata nasana ai'a le'mo lamana hu leto'ehina. ²¹ Ai tiloto mamufa gilata bomofito sipi kibina bo lolo huto Hu'mamofihi yagapana'a lali'i latahatilo kaba boti nohibe. ²² Ya hu'ehina'mu komopati lusiga luto emiloto keheli ule'ale hinogo komopatigu okala huto foipana nasana'mu lekesa yigi yigi mehuse ya'ma ai'a golaha'atu lali'i okala hu su hoto folo letago komopati babahi higo to lugufati ya'ma hetofa nagami'i bu okaba'a suhi huto lolo hu'ehinalo nagamitu ko letelenogo minoto Hu'mamofihi bulo nehetilune. ²³ Ya nohinogo Hu'mau ka'a lu molo'ehigo ana mololata bo aitoga buto lifita ito to fifa ito lulata nohuta ya'ma le'mo hetofa huto kaba huto mino'ehina

yabe. ²⁴ Komopatitu lemehi emitu komopati ai eminogo ai eminogo nohuto lili'nalo ai he'menogo ai he'menogo huto minalune luto komopati le'mo bati huse'namofihi kapo'mu sa sa huto minalune. ²⁵ Ya nohutoti mono kumu li gehesa hulatanagu luga'amagi menehetise amanapa hite neminana'a nehabe. Ya hilata nehana enali suhi mehuse kana'amu kana'amu Sipi Bouba alina kana'a lebato huto nohinago yamofi kumu kehelito minoto enele'mo hetofa huto amuya moloto minalune.

²⁶ To lali Hu'mamofihi ka legeya'a yauba komopatigu fi besa lolenogo legekesa kehelito foipana aku'i lilune luto nolunogo foipanati'mu ya'ma kehelito le'mo eto huto lino-goti foipanati su halibe luto mamufa gilata nasana mone meni'ibe. ²⁷ Ya huto ni'igopa yamofihi foipana'a babu luto ketanamofi kumu ligiki nebinogo geba huto minalune. Logo gulya meha'auba Hu'mamofihi luba li emilata nehana bona'i ya'ma akafu'i heni epalalina'mu yabe. ²⁸ To Moseu keya ka lu'ehina ka'alo pelesa ite hauta halana bona'i ya'ma kene'i loemale'ifi loegi monegimagifi enali ka'ani lilago enali hapa hapa'ani foipana'ani huto hulago keke'i meli epelese mele'isi eba eba hite enoho fili'ahana yabe. ²⁹ Yanauba keta hu tegi huto ni'inaya, bo moneubafi moneuba Hu'mamofihi pana'amofitoga megesa hu emilina to mino hepito mu tifise'namofihi kaga'alo golahi lepe tepe hu'ehina nasanauba komopa'a le'mo fana to'ehina yamofihi ai bu goto fa'mene lolo huto nohilina bomofihi Hu'mau hena hu etalina ni'ibe?

To lehe'mose afo'afu Sikalafu'i yamofihhi le'mo laba hilina ya'ma bomofihhi Hu'mau hena hu etalina ni'ibe lite lenekesa nekehelibe. Ai le'mo sibina hu'ehinana'a sipi huto to keta'a hiti lilina'mu yabe. ³⁰ Moneko'uba lili'na ka ma luto lu'ehina: *Foipana epilata nasana ya'ma nani foya'nimofihhi mone kegi'a beletoga ni'ibe. Pa solatana ya'ma nani'ni pa salube, luto lu'ehina. To mone hiti: Sipi Bo ai yagapana'a enalitoga ka foya lito guna molo epalalube'mu nohibe, luto lu'ehina bo ai hapa'a kehelilata nohune.* ³¹ Yalo'i kana'a sipi yupahi minoba minoba huse bo Hu'mamofihhi yanugu fololata nohuta ya'ma koli'a hiti nasana felana ni'ibe.

³² Lenali koyapa'i ana'ina lolo hite mine'ahanamofihhi aku'i kehelilo. Kana'a ya'ma yupahi komopatinigu Hu'mamofihhi fana meha'auba fi fana to lepelenogo keke'i luse'namofihhi komopa'agu minete keta'a hiti foya lite amuya melete lite mine'ahana. ³³ To kana'a loemo lenali lenagabu gise'nauba lenugupisalo tilago bona'magihhi enubulo enumu fili enama fili hite kalana'i molo lepalago lenali fa'mene mine'ahana. To kana mone'agu ya'ma lenigibo lenalalutinigihi ana'ina ya suhi lolo nehi epalago hite molo emite keke'i li epele'ahana. ³⁴ Lenali lenigibo lenalalutinigihi naga nonugu nehago enali kumu yabe lite komopatinigu ekafa'i ho'ehinamo ni'ibe. To asaga fe'nohatini bauna fite lilago ya'ma komopatinimofihhi fe'nohi lamana'a amuya moloto minomo buse'namofihhi molo'ohune lite kehelilete lenegelo bilata hi'ahanamo ni'ibe.

³⁵ To yatai ya'ma Hu'mamofitoga lenifita ilata nasana mehe'milo. Ya nasanauba minoto aliha'a mina'a sipi'a li huto hu lepalalina'mu yabe. ³⁶ Yana'mu lenali keta'a hiti'namofihi komopa'agu mino fulu hite minelenogo Hu'mau lilina malalina ka'a kehelite nehinogo ana'ina le'mo babahi huse'namofihi legeya'a lilabe. ³⁷ Ya hu'ehina'mu mono bukugu fayahi mone ma lite keye'ahanamo ni'ibe:

Kana'a hupamone ni'ibe.

Yamofihi su nehenogo
alube'mu nohinagihe.

Alibe lite li'ahanamo
ya'ma mino yatama mehuse
mele'isi nehetilina'mu yabe.

³⁸ Bona'ni lamana hi'ahanamagi
enali keheli ule'ale hite minete
mino kosaba'i lilete minoba minoba hilabe.
To luga'amagi enali he'mite i behe hite
bilana'a ya'ma enali kumu kehelugo
laga'ni menebesilina'mu negelo mebilube.

³⁹ To lali amuya memolose kosele kasele'i
hoto minaluta'a to i behe huto tafa kapomofihi
nasana lolo mehiluta'mu yabe. Lali ya'ma ke-
helito amuya moloto lemehi emitu lubuto bila-
tanamofihi nasana ya'ma lilune.

11

Keheli ule'ale huse hapa'a

¹ Keheli ule'ale husemofihi hapa'a ma luto ni'ibe. Ana'ina le'mo bati nohu letana yana'mugopa keheliya ito fifa ito minoto yanamofihi geba hulatana to bu

mego'ehilutana'mu komopatitu le'mo pili koto lito nohilune. ² Mono bona'i koyapa'i minete ho tite hi'ahanamagi keheli ule'ale hite minelata hi'ahana'a yamofihi Hu'mau bu enagago laga hulata hu'ehina yabe.

³ Koyapa'i ya'ma Hu'mamofihi ka'alo metoga nasana kokulumagu nasana hiti bu golata nohuta nasana huto hu'ehinamo yamofihi bu megose suhi hinaguti huto hu'ehinamo ni'ibe, luto keheli ule'ale huto minototi keheliya ito keheli'ohune.

⁴ Ebeliu keheli ule'ale huse'na'a hiti amuya moloto ni'inalo Hu'mamofihi kuguhi koyo emi'ehinamofihi Hu'mau bu gago bati hu'ehina. Kenihi mone'na ya'ma bu go sibina hu'ehina. Keheli ule'ale huse'na ya'ma Hu'mau Ebelihi bu gago foipana'a meminago minoto kuguhi koyo emilago li'ehina yamofihi hapa 'a analoti li huto hu'ehina. To keheli ule'ale huto minana'mu luto lali kehelutogo Ebeliu fili'ehinaya sibigopa ka'a lu limilata nohibe luto kehelilune.

⁵ Inokiu ai keheli ule'ale hulata bo minago Hu'mau ai bu go bati huloto filise'na ya'ma aitoga huto mehiliba luto mino kosaba huse gufa hiti le'moto kokulumagu ti'ehina. Ya hu eto'ehina'mu ya'ma bona'magi ai kumu lite sa sa hite be mege'ahana. To meti'ehigo ai hapa'amu ya'ma Hu'mau Inokihi bu go laga hu'ehinamo ni'ibe lite mono bukugu fayahi keye'ahanamo ni'ibe. ⁶ Keheli ule'ale huse'nati meeminenogo nehinogoti Hu'mau bu goto fokehi meliliba. Hu'ma ai'a nohibe luto yamofihi keheli ule'ale huto to ai hapa'amu amuya melete sa sa hilana

bona'magi ya'ma mina'a limilibe luto komopat-itu keheliya ito ai maha'aluga buse'na ni'ibe.

⁷ To Noa ai keheli ule'ale huse'na'a hiti bo mino'ehina Hu'mau alihi lipoti molo emilago ekesa kehelito kohe toto ka'a ekesa lito lu emigo Noau ya'ma kagalo keheli amuya moloto yagapana'a hiti enubuto bito minalabe luto ya'ma luloto nagamilugu boti sipi'a lolo hu'ehina. Ya huloto Noau Hu'mamofitoga agoya hu emito keheli ule'ale hilata yana'mu Hu'mau lamana bo nohane luto lu molo'ehina yauba ya'ma melugu bona'i foipana li'ahana'amagihi enifisa i'ehina suhi huto mino'ehibe.

⁸ Abalahau keheli ule'ale huse bo mino'ehina Hu'mau kehe ito ai me'i mone enali felisa fe'nohi minalibe luto kele'mo bati hilugi kai mekagati he'miloto mone kegi'a buto minalane luto kaga lu moloto lu emigo keheli emito me'i magafi hiya'agafi lu'ehina ya'ma mekehelise fa'mene agoya hu emito bu'ehina yabe.

⁹ Keheli ule'ale huse bo minana'mu luto me'i bu go molo eto'ehina yalo buto nehetiloto fa'mene minoto ka'i logo lili bo suhi huto yege nohi gito anagu koto mino'ehina. To Isaka to Yakopu etali hiti analo ya'ma Hu'mau lu molo epolo'ehina nasana'a lolo hite minete anamofihi gupisalo mine'aha'ina. ¹⁰ Abalahau ai keheli ule'ale huse'namofihi lapusa'a hiti nohi hepa'i mone minoba minoba huse'i ya'ma Hu'mau minalinamofihi nasana'a lolo hu moloto li huto hu'ehina yanasimuko geba huto mino'ehina.

¹¹ Selau ai namopa litana'i nohigo Abalahau ai keheli ule'ale hulata bo minoto oyafa loloto yagapana'a ketalina kana'a su hago amuya

emigo yagapana'a hiti hu'ehina. Hu'mau ya'ma bulo lu emilago legeya'a huto hulata nohina bouba lu huto hibe luto keheli amuya moloto ya suhi lolo hu'ehina yabe. ¹² To yamofihi ya'ma bona'i monekoluguti pulu tilatanamofihi amuya'a su ho'ehinalo aitogati yagapana'a pulu ti'ahana enali kokulumatoga sonofi'i mineme bite ete samahi netina yanamofihi babeyafalo to hege nagami beleha'aga kehe'i ni'ina ya suhi huto bona'magita leka so su mehaluta Abalahahi tata'amagihi legegeto huto helite bi'ahana.

¹³ Bona'i ya hana'amagi keheli ule'ale hite minete filite bi'ahana'a enali Hu'mau lu molo'ehinamofihi ana'ina enele'mo keta mehuse'namofihi legeya'a ya'ma mele'isi meli'ahana, fa'mene foto'i ni'igo be gelete ka'a lite kehelite li pili kete mine'ahana. Ya hite minete, hapa'ani ma lite keheli'ahana: Lali fa'mene metoga minoto bonoho bona to ka'i logo lili bona tegi huto nohune lite keheli'ahana. ¹⁴ Kaga'a ya'ma lite lilata nehana bona'magi koto hepa'ani mone li huto hilune'mu komopa'anitu kehelite mine'ahana yamofihi mino kosaba huse hepa'i huto hilina'a geba nehabe. ¹⁵ Ya hilete enali nohi hepa'ani to me'ani he'mi'ahana yana'mu eniginaga figo mone kehelite ya mehi'ahana. Yana'mu epesigo ni'itita i behe hite fa'mene atine. ¹⁶ Enali ya'ma nohi hepa'i lamana'a mone lilune'mu yabe lite ya nasana'muko geba hite keheli'ahana. Kokulumalugu yamofi kumuko keheli amuya mele'ahana. Ya hu'ehina'mu enali Hu'ma ai kumu Hu'matiga yabe lite lago kehelito megesa

hu meepilata nohibe. Ya'ma hena'mube? Ai'a nohi hepa'i mone li huto huto enele'mo nupa hu'ehina'mu yabe.

¹⁷ To Hu'mau Abalahahi fi taga hu etago keheli ule'ale hulata bo nohibe luto Isakahi lepa ito kuguhi koyo emilube luto keheligo amuya molo'ehina. Ai'a yagapana'amu Hu'mau lu molo eto'ehina kaga ya'ma li pili koto keheli'ehina bo nohinaya pana'a moneko'i ya'ma lepa ito kuguhi kayalube luto keheli moneko hu'ehina. ¹⁸ To Hu'mau ka'a ma luto lu emi'ehina: *Isakatogati panana'a huto pulu tite bite minalana'mu yabe.*

¹⁹ Abalahau ai Isaka kumu ma luto keheli'ehina ni'ibe. Hu'mau ai Isakahi fililinaguti le'mo ho tilibe, luto yamofihi keheli amuya moloto li'ehina bo to yamofihi fili'ehinaguti le'mo behe hu'ehina ya suhi lolo hibe luto keya'i molo etoto lu'ehina.

²⁰ Isakau ai keheli ule'ale hulata bo mino'ehina'mu luto ana'ina alihi huto hilinamofihi ka'a Yakopuhi to Isauhi kaga lu moloto lu etimito lusa gi etoto'ehina yabe.

²¹ Yakopu ya'ma keheli ule'ale huse bo nohibe luto fililube'mu nohuto Yosefehe pana'a loemo lusa gi etoto'ehina. Ya huloto fatusalalo lito ho tito Hu'mamofihi lipi emito fokehi li'ehina.

²² Yosefeu ai keheli ule'ale huse bo nohibe luto fililina kana'a tupa nohigo Isilaeli bona'i enali minete Iyipi metoga he'mite bilana'mu yabe luto kehelito ai'a felisa'amu kohe toto lu laga huto ma luto lu epi'ehina: Bilune'mu nehitemo ya'ma nani'ni felisa'ni hiti lite bilo.

²³ Moseu huto hulago ito'afugo afo'afugo ya'ma keheli ule'ale hilata alobole neha'ibe lite yaga-

pana'atiti'mu pana'i hetofanamo ni'ibe lite bu go laga hilete Iyipi bo Felo, gihiti bo ai lagaso pana'i asaga'i kele lilo, luto kaga moloto lina'mu yabe lite yamofih i etali etelesa meligo keheli he'mi'aha'ina. Ya nehite ikahi loebe monebe nobigo le'mo fala kite le'mo melete mine'aha'ina yabe.

²⁴ To Moseu keheli ule'ale huto minoto hofa tago Felohi pa'amofih i pana'a yabe lite lilata nehago Moseu o'e luto ya'ma nani ai pana'a yatai menohube luto lu'ehina yabe. ²⁵ To foipana nasanamofih i laga'a hiti tupa kana mino laba huto meminosenamofih i ya'ma he'miloto Hu'mamofih i bona naga'a enali hiti keke lusenamofih i gupisa'alo nehago yalo ai hiti molo emito kehelilube luto mino eto huto mino'ehina. ²⁶ Ya huloto Iyipi metogati mone fe'no hiti mina'a sipi ana'ina ya'ma lilina kanamofih i keheligo fa'menena lolo nohigo Hu'mau gulu ho letalibe luto lu molo eto'ehina bo, Mesia kumu yabe lite eniginaga fina'a gupisalo minalube luto yamofih i keheli ule'ale huto legeya'a lolo hu'ehina. Yamofih i minomo tito mina'a huto hilina'a lilube luto ana kaga'mu kehelito li pili koto ya suhi hu'ehina.

²⁷ To Moseu ai keheli ule'ale hu'ehina'mu yabe luto gihiti bo, Felohi ita bilata nohina'mu ya'ma lesa meligo keheli he'mito Iyipi me'li ya'ma he'mi'ehina. He'miloto i behe huto aku'i analo mebulata nohuto Hu'mamofih i bu megotatanamofih i ai bu'atu bu go'ehina lolo higo aitoga buto i kolo'ehina yabe. ²⁸ To Moseu ai keheli ule'ale hu'ehina'mu yabe luto ligo mone

nose'na sipisipi yaga hete keye lete bauna lilata nohina'mu Pasa yabe lite ana yagamofihi golahi kasito luga luga lepe tepe hite mine'ahana ya'ma nose'na kana Moseu lu laga huto lu molo'ehina ka'a Isilaeli bona'magi keheli'ahana. Enali yege pana'ani nehago enoho fililana agelouba bu-lenogo enoho su ho lalibe luto ligo enali ana golaha'atu nohi kasihi yafalo fele'ahana.

²⁹ Isilaeli bona'i enali keheli ule'ale hi'ahana'mu yabe lite hege nagami'mofihi gi'a golaha nagamilugu li hokolo hu epalago ya'ma me'i kuguta hinaga bi'ahana. To Iyipi bona'magi ete ya'ma ana hite bilune lite ana sepa ina kapogu nebago hege nagami'uba enele'mo iti kago supa ne'ahana.

³⁰ Isilaeli bona'magi keheli ule'ale hise bona'i nehabe lite ya'ma Yeliko hepato efaha gegisalo ya'ma fi bego bego hite tibite kana 7 yege yupahi su nohago sipi gegisa'ani limilibe lite nebago fululu poto ko'ehina yabe. ³¹ Kapogu mokolo a'i Lehapu ai keheli ule'ale hina'mu yabe lite bo loemale'i yata'a fateha'animofihi me'i be galu'ibe'mu fala kite bi'aha'ina. Lehapu ya'ma ana bole noha'agu etele'mo malago alihi Yeliko bona'i Hu'mamofihi ka'a pelesa ilata hi'ahanamagihi ya'ma Hu'mau enohoto Lehapuhi buto bi'ehina.

³² Ya hi'ahanaya ka luga'a henabe luto lu su halube? Gitioni to Balaka to Semosoni, to Yepata, Tebiti, Samueli to kaga loli'ali bona'i enali kumu ka lu su hoto liluna'a huto ni'itita lolito nobugo yatama hitine. ³³ Enali keheli ule'ale nehana bona'i asaga'i nehabe lite luga'amagi

melugu bona'i asaga'naloga enele'mete limite enebe ligi'ahana ya'ma enegekesa lise foya lite enele'mo fotoga hite Hu'mau mina'a epilube luto lu epolo'ehina yanamofihilegeya'a li'ahana. To luga'amagi lopi kalamagi heni letalabe lite ana kalamagihi enabagalo fi hekini le'ahana ya nehago, ³⁴ luga'amagi logo guluya mepofihikenet-ufa'alo li sabago ketipa i'ehina. To luga'amagi lubamofihigupisalo netite fateha'animagi emitatu keyete enoho fililune lana'a he'mi epelete bifa hi'ahana. Kenebe mebi'ahana'amagi aku'i ya'ma amuya mele'ahana. Luga'amagi lubagu amuya melete me'i luga'agati kala bo'ani enohobe logobe hi'ahana. ³⁵ Ana'i luga'amagi keheli ule'ale hina'mu yabe lite Hu'mau yagapana'ani filihanaguti enele'mo ho tiloto aku'ito'anigitoga enele'mo hepi'ehina.

To bona'i luga'amagi osahi enehete kalana'i mele epele'ahana ya'ma mono ka he'minogolenubuto bilupihe lite kalana'i li epi'ahana aliha'aga lamana huse'nagu ho tilune lite kehelilete fateha'animagihi kaga keheli he'mite filihanana. ³⁶ Bona'i luga'amagihi fateha'animagi kiya hi epelete kalana'i mele epelete segi osatu enehe'ahana. To luga'amagi minago fateha'animagi enigito enayato naga'i gilete naganonugu he'mi epele'ahana. ³⁷⁻³⁸ Luga'amagi enali efa kosatu enehe filihanana, to luga'amagi ya'ma enugufa hobe laga hibe hi'ahana. To luga'amagi ya'ma sopolotu enehete enoho filihanana. Luga'a enali keheli ule'ale hite minana'mu yabe lite enoho lifi he'migo enali

ka metoga bite fa'mene fakasalo minete to kosagu yupa'i hite minete, mehi kapoluga to muli kapoluga kete humofa'na hite mine'ahana. Ya hite minete, i kolo bise gu'ani meni'igo sipisipimagihi mememagihi kalupa'a lite i kolo bite minete kau'namu filite minete, musufalo bona'i ya suhi hite minete to fateha'animagi enegene mane igo keke'i luse'namofihi gupisalo tite mine'ahana. Ya hi'ahana bona'i luga'a enali henana'aniloti melugu i hepите minenogo bati hilibe?

³⁹ Ya hana'amagi enali asaga'i keheli ule'ale hago Hu'mau bu enogo laga higo bati hu'ehina. Ya huloto aku'i Hu'mau hetofa nasana epilube luto ya'ma kaga lu molo'ehinamofihi legeya'a ana kanalo metoga mine'ahana'a enali ya'ma meli'ahana. ⁴⁰ Henabe luto meli'ahana? Hapa'a ma huto ni'ibe. Hu'mau ai lalitoga ana'ina be ligito ni'ina'a molo letalube luto lu kehelito mino'ehina yamofihi enali kohe tete bati hite minalana'a ya'asigo meni'ibe. Alihi ya'ma lali hiti buto mino hepito bebe senogo minaluta nasana ya'ma li huto hilabe luto lu epolo'ehinamo ni'ibe.

12

Hu'ma lali afotifu nohibe

¹ Keheli ule'ale huse'namofihi hapa'a li huto hi'ahana bona'i samahi tite sopopo suhi hite minete lele'mo bego bego hi'ahanamo ni'inagihe, yamofihi fifa ilata nehana bona'magi hololu lilata nehanamagihi hapa'ani'mu kehelito minoto keta'a hiti nasana ya'ma gololo tito li he'milune. To foipanamofihi hapa'auba lugufalo

naga'i gi'ehina hiti li toba hoto li he'milune. Ya hulototi kapo lelepi'ehina analo kosele'i melehenogo hololu luto fotogo huto bilunagihe. ² Ya nohutoti keheli ule'ale huse'nati'mu lele'mo kohe tolatana to yanamofihi legeya'a li huto hulata bo, Yesu ya'ma babeyafa'amofihi suhi huto minoto aigo'isi bu go bati huloto hololu luto buto minalune. Ai gelo bise'na ya'ma o nehetibe luto lu'ohunamo yamofihi keheliloto li pigi bise'na fela'amofihi gupisalo ti'ehina'mu keheligo fa'menena lolo higo malipu yafalo sipi keke'i lu'ehina. Ya huloto Hu'mau nohina sekele mamu'a hiti kefa hisalo yahi lamaga'aga tito mino'ehina yabe.

³ Foipa nasana lilata bona'i kegeiyo hite ita bi'ahana enali ya suhi hi emigo ai keheli he'mito amuya molo'ehina. Lenali ai kumu keheli emite kosele'i meleneheno. Komopatini hekini lo laligi ai'i li pili kalo. ⁴ Lenali foipanauba lenele'mo ho kalube'mu nohinogo amuya melete luba nehago lenugufatini laga hago golahi mele'isi mehu'ehibe. Mineme bite minelata nasana yamofihi mino'ehinamo ni'ibe. ⁵ To Hu'mau panana'ni yabe luto luloto amuyatini lito lenele'mo amuya moloto ka'a mone lu lepi'ehinamo ya'ma lenegekesu ho'ehifiye? Ya. Ka'a ma luto lu'ehina:

Pana'ni kai'i

Sipi Bouba kele'mo bati hilube luto

ka kemekinogomo

osahi kimilina'mu kehelitogo

sibina mehino.

To foipa nasana'mu ka kemekinogomo

komopaka hekini meleno.

⁶ Sipi Bo ai komopa'a epilata nohina bona'i
 asaga'naloga hima muhi fi epoloto
 enele'mo bati hulata nohibe.
 To ai yagapana'a lamana'a
 enele'mo molo'ehina
 silaga panana'amagihi segi osahi epito
 enele'mo fotogo hulata nohibe.

⁷ Sipi Bouba osahi lepilenogomo kosele'i melenehenogo amuyatini gulu mefeno. Hu'mau bu gago ai panala'i pana'i lolo hinogo lenele'mo bati hilube'mu ya suhi lolo hu lepololata nohibe. To bo moneubafi moneuba pana'a osahi emito le'mo bebe salina'a huto ni'ifihe? Enele'mo bati hulatana ya'ma bonatoga silaga'i ya suhi hilata nehanabe. ⁸ To Hu'mau ai ana suhi huto yagapana'a silaga'i enele'mo bati hulata nohinabe, lenali'i ya'ma ya mehu lepelelengo minalana ya'ma panala'a pana'a lolo hite meminalana'mu yagi ya'ma kapolo a'mofihi pana'i yabe luto lu lepalalina'mu yabe. ⁹ To mone lilugi, metoga afotigi enali ya'ma segi osahi lahago lali kegeiyo mehuse enele'mo hofa toto agoya hu epi'ohutamo ni'ibe. To komopati afotifihi ya'ma ai maha'aga limito nohuto ya'ma bati hilube'mu nohibe. Ya hulototi mino hetofa hili-naga mino moloto minaluta'mu yabe. ¹⁰ Afotigi enali'ani enegekesa keheli'ahanalo ya'ma fuku kana tupa'asi nobigo osahi limite lele'mo fotogo hite minelata hi'ahanaya, Hu'mau ai'a ya'ma ana'ina legeya'a li huto hu limilibe luto to ai'a bebe sose'na ni'inalo ya'ma molo emilabe luto ya hu letalube'mu nohibe. ¹¹ Osahi

limito lele'mo bati hulata nasana ya'ma huto hulenogomo kana'a kehelinogo laga menohigo keke'i luse'na'a hiti lolo hulata nohibe. To alihaga ya'ma mino bati hulata'nagu minolata nohutamofihi legeya'a ya'ma i tili tele huto lalitoga fulunamofihi nasana huto hilina'mu yagi to hapati lamana'a lolo hulata nohibe.

Lipoti lu limi'ehina ka

¹² Ya hu'ehina'mu lenali komopatini haya kolo'ehina lenigi lenayahi kakite kalune'mu nehana ya suhi hite ate ate mehise amuya melete mineno. ¹³ Mono'mofihi kapogu bilune'mu nehitemo lenigi sibina hu'ehina'a mine'ahana sibina hu su ho laligi aku'i molo emilenogo bati huto ye kolenogo Hu'mamofihi kapogu le'mo fotogo hilete humofa'na hilo.

¹⁴ Lenali bona'i asaga'i enali hiti koguna ite minalune lite nelite to komopatini hepinogo mino eto hite minalune litemo amuya malalo. Komopa'ani kolo tago nehilana'amagi enali Sipi Bomofihi be megalana'mu yabe. ¹⁵ Lenalitogati bo mone Hu'mamofihi lehe'mose'na li he'mito i behe huto bu laligi kaba hite minalo. Ya nehite komopatinigu ekesa'namofihi foipana moneuba leneme'na leneme'na bito lulata nohina ya suhi huto komopatinimofihi ekesa'nauba sipi hulenogo bona'i yege yege'magihi komopa'ani haya kolo laligi kaba hi epelelete minalo. ¹⁶ Ya nehite lenalitogati moneubafi moneuba Isau bu'ehina kapolo mone mebilibe. Mokolo bona'i enali mino eto hite meminalata to metoga bona'i mone'amagi mono kagaloga mege'i memalalata ya suhi huto meminalune lite kaba hu bati hilo.

Ya'ma Isau ai moneko nose'namu yabe luto ema'aga yege'a nohinalo alihi huto hu emilina felisa fe'nohi yama he'mi'ehinamo ni'ibe. ¹⁷ Lenali ai hapa'a akeheli'ahabe. Ai alihi afo'afitogati lusa gise'na lilube luto noligo afo'afu o'e lu etago ana'ina lolo hu'ehinamofihina hena huto su halibe luto kehelito ya'ma sibina hu'ehinamofi kumu komopa'a i behe huto ana lusa kapolo sa sa huto aku meni'igo yibi hafili huto mino'ehinamo ni'ibe.

¹⁸ Koyapa'i Isilaeli bona'i le'mo ya suhi hite Sainai kosalo li gehe lilata nehana beleha'aga ana suhi hite meabe. To fi'mo moneuba analo sipi logo loto guluya meha'agu ya'ma to sinihi metepu ginagu to yasi linagu yamofihina komopa'agu bu mefe'le'ahanamo ni'ibe. ¹⁹ Lenali Sainai kosaguti pikuli fi'ahana to nogo sipi mone molo'ehina mekeheli'ahana ni'ibe. Keheli'ahanamagi ya'ma ka'a mone'a hiti mekehelilune lite buka buka tite amuya melete mine'ahanamo ni'ibe. ²⁰ Ya'ma nogouba ma luto lu laga huto lu epi'ehinamo ya'ma keheligo keta epesi'ehina: *Bona'i luga'a enali enayatu kosalo bako nehinogomo lenali efa kosatu enoho fililabe. To yagamagi asaga'i ana suhi hite lolo hi epalalabe.* ²¹ Ana nasana ya'ma koli huse'na'a hiti sipi huto nohigo Moseu ya'ma bu goloto: *Nani yanamofi kumu nelesa'ni noligo afoya foya noube, luto lu'ehina yabe.*

²² Lenali kosa ya legi huto ni'igopa, lenali Yiona kosagu bite mehi mino lito minolata bo, Hu'mau ai nohi hepa'aga kokulumalugu Yelusale hepa tegi huto ni'ina hepato ime ime neheta'ahabe. Ya nehite agelo leka sete leka so su mehose

suhi hite samahi tite nehana, ²³ to ai yaga-pana'a lamana'a enigi'ani kokulumalugu koyo molo'ehina'a enali enegelo bite li nupa hite minanalo bu nehete'ahabe. Ya nehite asaga bona'i hapa'animu foipana'animu guna molo epalalina bo, Hu'mau nohinalo ime ime nehete'ahana. To lamana hite mine'ahana bona'i buto i segito minolata'nagu enele'mo molo'ehina'a enali suhi hite molo emi'ahanamo ni'ibe. ²⁴ To lu mu tifise'namofihi ka'a kosaba'i li huto huloto folagahatigu nohina bo, Yesutoga abu nehete'ahabe. To koyapa'i Ebelihi golaha'auba ya'ma meluguti Ebeliu ho fili'ehinamofihi foipana'mu pa salibe luto lu'ehina. Ya huto ni'igopa, Yesuhi ai'a golaha'auba fepa kopa i'ehina yanauba lelito tito ana'ina legeya'amu fifa ito kehe ilata nohina yalo bu nehete'ahabe.

²⁵ Lenali ka'a lu lepilata nohina ya'ma keheli mehe'mise kaba hite minalo. Koyapa'i Moseu ya'ma metoga minoto Hu'mamofihi ka'a mone lu epigo ka futu'a yabe lite he'mi ete'ahana bona'i enalitoga ana'ina enoho fililabe noligo koli'a hiti huto hu epi'ehinamo ni'ibe. Ya hu'ehinago yatai ya'ma kokulumagu minoto ka'a lipoti lu nolimina bo ai ya'ma lemegesa hu emitoti hena hena hinogoti lemehi mebinogo minalune? ²⁶ Koyapa'i nogo'a ya'ma Moseu mino'ehina kana'agu me'i mopo mopo hu'ehina. Ya hulago nogo'a mone yatai lubutilo ma luto lu nolimibe: *Nani minoto me'i ya'ma aku'i le'mo mopo hiluna'mu yabe. To ya nohinogo kokuluma hiti ya'ma moneko kumu le'mo mopo hiluna'mu yabe,* luto Hu'mau lu'ehina. ²⁷ Ya'ma aku'i

le'mo mopo hiluna'mu yabeluto lu'ehina yamofih ana'ina li huto hu'ehina ya'ma le'mo mopo huloto le'mo gehe lilube luto lu'ehina. Le'mo bati hulenogo ule'ale huse'nalo lemehi emitto minolata'na mopo mehilina nasana ya'ma huto huloto mino lito buto minalina'mu yabe.

²⁸ Ya hilinagi lali Hu'mamofih kapo'a lilune'mu nohutamofi kumu mopo mopo mehilina minoba minoba nasana lalitoga minalibe. Yana'mu lali Hu'mamofih fokehi halutagihe. Ya huloto bita nohina'alo mege'i moloto aitoga legelo lagalo bito amuya'a hiti legeso huto agoya hu emino. Ya nohinogo ai'a kehelito bu go laga hinogo bati hulenogo agoya hu emitto minalune. ²⁹ Ya'ma hena'mube? Hu'ma, afotifu yabe. Ai'a ya huto lo su holata logo'a hiti nohina bo, ai'a nohibe.

13

Hetofana lolo huto nehinogo Hu'mau gelo bilinamofih ka'a

¹ Mono kagu gona'a go'afih komopatini ai eminogo ai eminogo hilata nehanamofih ya'ma lenalitoga su mehen. ² To ka'i logo lili bona'i enebe tigite nohatiniluga enele'mo malalune lite kosele'i melenehen. Luga'amagi enali bonoho bona'i atilo lite enele'me mele'ehite agelo nehana'muya enali mekeheli'ahana. ³ Lenigibo lenagabo, mono kumu yabe lite lalutimagih naga nonugu enele'mo mele'ahana'a enali kumu kehelite ana naga nonugu lali minaluta suhi hite nehabe lite kehelite lenekesu mehen. Ya nehite luga'a enele'mo sibina sabana hi epele'ahana'a

enali kumu keke'i luse'namofihi komopa'agu neminana'a ya'ma lenali ana hite keke'i luse'na'ani lenugupisalo suhi huto ti'ehina'a kehelite enali kumu lenekesu mehenono.

⁴ Bo alobole nemina'ina asaga'i ya'ma leg-eya'amofihi nasana'mu keheli emilabe. Bo alobolemale'i lolo neha'ina suhi lite li sibi mehilo. Mokolo'na to ate ate lite humofa'na nehana bona'i enali'i Hu'mau foipana'animofihi nona'a molo epalalina'mu yabe.

⁵ Lenali komopatini yogo fe'notoga mebino. Ana'inatini li'ahana legegeto yana'mu babahi hite le'mo fulu hilenogo bati hite minalo. Hu'mau ai'a ma luto lu'ehina: *Nani mone mehe'mi lep-alaluna'mu yabe. To nani lenalitogati mone bufa mehiluna'mu yabe.* ⁶ Ya luto lu'ehina yana'mu lali amuya lilototi mono bukugu fayahi keye'ahana kaga ma luto lilutagi:

Sipi Bouba ai nele'mo bati hulata
nehe'mose bo nohinagihe.

Nani ana'ina yana'mu
koli mehiluna'mu yabe.

Bona'i enali hena hite
nele'mo sibina hilabe?

Yanamofihi nelesa melilina'mu yabe.

⁷ Yata'a kaba botini Hu'mamofihi ka'a lu lepilata hi'ahana enali kumu beto hite minalabe. Ya nehite mono'mofihi kapo'alo nebite fili'ahana'a enali enigiyaka'a bu goya ite minete enalitoga enemege'i melete keheli ule'ale hise'namofihi komopa'agu ya hite minelete lenekesa kehelilo. ⁸ Yesu Kilisitou ai'a koyapa'i kohe toto mino'ehina to yatai hiti minoto ana suhi lolo huto mino lito buto

minalina'mu yabe. ⁹ To fato fato'namofihi kosaba kaga nelite li lenelepinogomo kehelite kaba hu bati hilo. Ana kagauba lamana kapo i pebisa hete nebinogomo enemegeli memalalo. Hu'mau lenehe'mose'nauba komopatini le'mo hetofa hu lepelenogo ya'ma bebe salube'mu nohibe. Nose'na nolatanamofihi mo silatanamofihi lu laga hi'ahana ka yanauba mone lele'mo bati mehilina'mu yabe. Yamofihi kapo'alo bi'ahanamagihi legeya'a mone li huto mehi'ahanamo ni'ibe.

¹⁰ Mamufa gilata hitalo mele'ahana nose'na ya'ma Yuta bona'magihi bebe sose go nonugu Hu'mamofihi agoya hi emilata nehana bona'i enali nalabe luto keheli meepi'ehina yabe. ¹¹ Lenali akeheli'ahabe. Mamufa gilata bomagihi kaba bo'aniuba meme yaga bulumaka yaga hoto ho gilito golaha'a ya'ma foipa nasanamofihi kolo tanana'ani nokala hu epololata mono nohi bebe sose nonugu lelito tilago ana yagamagihi gufa'ani bihu gegisaguti nosipetoga lelite limite logogu ge epelelata nehabe. ¹² To Yesu ana huto ai'a golaha'atu foipa bona'magita komopati nokala hu epalalube luto bihu gegisaguti nosipetoga hago fili'ehina yabe. ¹³ Ya hu'ehina'mu lali ana huto Yuta bona'magihi koyapa'i mono gegisaguti nosipetoga aitoga limite gupisalo gili hite kiya hi'ahana nasana ana suhi huto lugupisalo tinogo kofilune. ¹⁴ Ya luto nekehelito ya hilune. Minoba minoba hepa'i mone maga lalitoga meni'igi fa'mene minoto hepa'i huto hilina'a yamofihi ya'ma komopatiuba geba hulata nohibe. ¹⁵ Ya'mu asaga yupahi lali Yesuhi

gi'a le'mo saga huto labagaguti Hu'mamofitoga molo emito fokehi hoto minaluta nasanauba lali mamufa gi emilutana lolo hinogo Yesuhi lu eminogo Hu'mamofihi lepilibi. ¹⁶ Hetofa foya lilatana agoyana hiti to fe'nohi guna ite epilune lite lenegekesa kehelite minalo. Hu'mau ai'a yanamofihi kehelito bu go laga nohigo mamufa gi emilata nasana suhi huto legeya'a lolo hulata nohibe.

¹⁷ Kaba botinimagihi ka'ani kehelite agoya hu epite enali enigi'aluga limite minalo. Enali ya'ma lenemehatinimofihi nasana'mu kehelite babeyafalo kaba hi lepelete le'mo fu lite neminete enabasu mebilata nehabe. Ya'ma foya'animofihi hapa'amu alihi kanalo ya'ma foya lilatana Hu'mamofihi bulo li huto hilana'mu yabe. Ya hu'ehina'mu foya'ani komopa'a le'mo bati hite lilabe linogomo agoya hi epelete ya suhi ma suhi li epalalo. To lenali pelesa ilenogomo enali keke'i nelite foya lilabe. Ya hinogo ya'ma lenele'mo bati hilina nasana lenalitoga huto mehilina'mu yabe.

¹⁸ Lenali lali kumu yabe lite Hu'mamofitoga kaga lite minalo. Lali eto huloto legekesa kehelise komopatigu bati higo keta huse'na meni'igo keheliya ito asaga yupahi eto huloto lito moloto hilune luto amuya mololata nohune. ¹⁹ Lenali Hu'mamofihi nani kumu loka halo, ya luto buka notube. Aitoga ka lu emilana nele'mo bati hulenogo ai hupamone kana nele'mo behe hinogo lenalitoga mele'isi bilube luto lu nolepupe.

Hu'mau lusa gi lepalalibe luto lu'ehina ka'a

20 Fulu husemofihi afo'afu, Hu'mau ai Sipi Boti Yesu ai'a golaha'atu lele'mo bati huto ule'ale hu letoto minolatana ya'ma minoba minoba mu tifise'namofihi ka'a li huto hina'mu yabe luto sipisipi yagamagihi kaba bo'ani lolo hu'ehina bo fili'ehinaguti le'mo ho tito ho lifi'ehina bo nohigi, 21 ai'a ya'ma nasana lamana'a fato fato'mofihi li huto hu lepito lenele'mo babahi hulenogo ai lilina'a malalina'a keheliya ilabe luto nolube. Ya nehinogo ai'a kehelinogo bu go laga huse nasana Yesu Kilisitohi amuya'auba komopatinigu mineno. To ai fana mehena'a huto hilenogo foke ka lelite binogo mino lito buto minalinamo ni'ibe. Lama'naka.

Ka'a anasi su halibe

22 Nigibo nalalu'nigita, nani kaga mone lu lepi'ohuna'a yatama meni'ibe. Lenali lenegekesa lito lufusatini li hetofa hilina ka'a ya'ma lu nolepugi lenekesa li hokolo hite kehelite minalo. 23 To lu lepilugi kehelilo. Lalalutifihi Timoti naga nonuguti gulu he ete'ahago ai mele'isi oto nanitoga nehetinogomo le'moto binogo ma'asi lenalitoga bilube'mu ai hiti bu lenagalu'ibe, luto nolube.

24 Kaba botinimagihi hiti to Hu'mamofihi bona'a asaga'magihi nehafihe luto'ni keke'i nolu lepolonagihe luto nolunagi lu epilo. Itali metogati lenalalutinigi enali hiti nehafihe lite keke'i neli epalago lu nolepube.

25 Hu'mau lehe'mose'na yauba lenalitoga minomo buto mineno.

**Ka Lamana'a Mono'i Lu Mu Tifi'ehina Ka
Yabe**
**The New Testament in the Benabena Language of
Papua New Guinea**
Nupela Testamen long tokples Benabena

copyright © 1982 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bena-bena (Benabena)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-09-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

429cb299-5ab9-51c4-8857-9de5c72f8388